

**BİYOLOJİ ÖĞRETMENLERİNİN COVID-19 PANDEMİ
SÜRECİNDEKİ UZAKTAN EĞİTİME İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ
(ANKARA-SİNCAN ÖRNEĞİ)**

Selvinaz Çelik

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MATEMATİK VE FEN BİLİMLERİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ŞUBAT, 2021

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren altı (3) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Selvinaz
Soyadı : ÇELİK
Bölümü : Biyoloji Eğitimi
İmza :
Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Biyoloji Öğretmenlerinin Covid-19 Pandemi Sürecindeki Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri (Ankara-Sincan Örneği)

İngilizce Adı : Biology Teachers' Views About Distance Education In The Covid-19 Pandemic Process (Ankara-Sincan Example)

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı : Selvinaz ÇELİK

İmza :

JÜRİ ONAY SAYFASI

Selvinaz ÇELİK tarafından hazırlanan “Biyoloji Öğretmenlerinin Covid-19 Pandemi Sürecindeki Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri (Ankara-Sincan Örneği) ” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. A. Çağlan Günal

(Biyoloji Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Başkan: Doç. Dr. Belda Erkmen

(Biyoloji Bölümü, Aksaray Üniversitesi)

Üye: Prof. Dr. Tahir Atıcı

(Biyoloji Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Tez Savunma Tarihi: 19/03/2021

Bu tezin Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Yücel GELİŞLİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Araştırma sürecinde bana hep destek olan ve yardımlarını esirgemeyen değerli danışmanım Prof. Dr. A. Çağlan Günel'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Tez çalışmamın en başından bu yana hep yanımda olan sevgili eşim Hasan Çelik'e, bilgi ve tecrübeleriyle bana yol gösteren kıymetli arkadaşlarım Nevra Atış Akyol ile Koray Karaca'ya, büyük bir olgunlukla gösterdiği sabır için kızım Tuğçe Ece Çelik'e ve bu çalışmada değerli vakitlerini ayırıp benimle görüşen çok değerli meslektaşlarıma teşekkür ederim.

**BİYOLOJİ ÖĞRETMENLERİNİN COVID-19 PANDEMİ
SÜRECİNDEKİ UZAKTAN EĞİTİME İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ
(ANKARA-SİNCAN ÖRNEĞİ)
(Yüksek Lisans Tezi)**

Selvinaz Çelik
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Şubat, 2021

ÖZ

Covid-19 pandemi süreci tüm dünyayı etkilemiş ve yaşamın her alanında önlem amaçlı bir takım değişikliklere gidilmiştir. Bu bağlamda ülkemizde yüz yüze eğitime ara verilerek uzaktan eğitim uygulamaları yapılmaya başlanmıştır. Daha önce genellikle yükseköğretimde uygulanmakta olan uzaktan eğitim bu süreçte tüm eğitim kademelerinde yüz yüze eğitimin alternatifi olmuştur. Ancak örgün eğitim veren ilk ve orta dereceli okullarda ilk kez karşılaşılması nedeniyle uzaktan eğitimin öğretmen, öğrenciler ve veliler açısından farklı yansımaları olmuştur. Bu araştırmanın amacı Covid-19 pandemi sürecinde biyoloji öğretmenlerinin ev ve okul hayatlarındaki değişimin yansımalarını, uzaktan eğitim sürecine ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Nitel bir araştırma olan bu çalışmada betimsel model kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Ankara'nın Sincan ilçesindeki resmi liselerde görev yapan öğretmenler, örneklemini ise rastgele örnekleme yöntemi ile belirlenen ve gönüllülük esasına göre katılan 10 biyoloji öğretmeni oluşturmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kapsamında önceden hazırlanan 12 açık uçlu soru çevrim içi ortamlarda öğretmenlere yöneltilmiştir. Sorulara verilen yanıtlar word ortamına aktarılarak satır satır okunup içerik analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir. Ardından cevaplardan yola çıkılarak kod belirlemesi yapılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin özellikle evde veli ve öğretmen

rolünü üstlenmeleri ve ikisini bir arada yürütmenin zor olduğu, öğrenci katılımının teknik ekipman yetersizliği, devam zorunluluğunun olmaması ya da isteksizlik gibi nedenlerle çok az olduğu, kameraların kapalı olması nedeniyle öğrenciler ile etkileşim oluşturulamadığı ve bu nedenlerden ötürü öğretmenlerin performanslarından memnun olmadıkları tespit edilmiştir. Bunların yanı sıra öğrenciler ile sürekli iletişim halinde olmak ve görsel-işitsel materyal kullanımının artması uzaktan eğitimde karşılaşılan avantajlar olarak karşımıza çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler : Covid-19, Uzaktan Eğitim, Biyoloji Dersi

Sayfa Adedi : 82

Danışman : Prof. Dr. A. Çağlan GÜNAL

**BIOLOGY TEACHERS' VIEWS ABOUT DISTANCE EDUCATION IN
THE COVID-19 PANDEMIA PROCESS
(ANKARA-SINCAN EXAMPLE)**

(M.S. Thesis)

Selvinaz Çelik

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

February, 2021

ABSTRACT

The Covid-19 pandemic process has affected the whole world and a number of precautionary changes have been made in all areas of life. In this context, face-to-face education was suspended in our country and distance education practices were started. Distance education, which was previously applied only in higher education, has become an alternative to face-to-face education in primary and secondary schools in this process. However, since it was encountered for the first time, distance education had different reflections for teachers, students and parents. The purpose of this research is to present the reflections of the change in home and school life of biology teachers and their views on the distance education process during Covid-19 pandemic. Descriptive model was used in this qualitative study. The universe of the study was composed of teachers working in official high schools in Sincan district of Ankara and the study's sample was composed of 10 biology teachers who were determined by random sampling method and participated on a voluntary basis. Within the scope of semi-structured interview technique, 12 open-ended questions prepared beforehand were directed to teachers in online environments. The answers given to the questions were typed to word document and evaluated by content analysis method by reading line by line. Then, based on the answers, code were determined. As a result of the research, it was

determined that, it is difficult for teachers to undertake the role of parents and teachers at home and to carry out both together; student participation is very low due to lack of technical equipment, lack of attendance or unwillingness; it is not possible to interact with students due to the cameras being turned off, and for all these reasons teachers were not satisfied with their performances. On the other hand, staying in touch with students constantly and increasing the use of audio-visual materials are the advantages of distance education.

Key Words : Covid-19, Distance Education, Biology Lesson

Page Number : 82

Supervisor :Prof. Dr. A. Çağlan GÜNAL

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	4
1.4. Varsayımlar	4
1.5. Sınırlılıklar.....	4
BÖLÜM II	5
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	5
BÖLÜM III	11
KURAMSAL ÇERÇEVE	11
3.1. Covid-19	11
3.2. Uzaktan Eğitim.....	13
3.2.1. Dünyada Uzaktan Eğitim Süreci	17
3.2.2. Türkiye’de Uzaktan Eğitim Süreci.....	17

3.3. Covid-19 Sürecinde Dünyada Uzaktan Eğitim	20
3.4. Covid-19 Sürecinde Türkiye’de Uzaktan Eğitim	26
BÖLÜM IV.....	35
YÖNTEM.....	35
4.1. Araştırmanın Yöntemi.....	35
4.2. Araştırmanın Modeli	35
4.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	35
4.4. Veri Toplama Aracı	36
4.5. Verilerin Toplanması.....	36
4.6. Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi.....	36
BÖLÜM V	39
BULGULAR VE YORUM	39
5.1. Öğretmenlerin Covid-19 Salgını Sonrası Çalışma Koşullarındaki Değişiklikler	39
5.2. Çalışma Koşullarındaki Değişikliklerin Çalışma Düzenine Yansımaları..	41
5.3. Çalışma Koşullarındaki Değişikliklerin Ev Yaşamına Yansımaları.....	43
5.4. Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Deneyimi	44
5.5. Öğretmenlerin Öğrenciler İle Etkileşimi	45
5.6. Öğrencilerin Sürece Katılımı	48
5.7. Uzaktan Eğitimde Biyoloji Dersinin Etkililiği.....	50
5.8. Uzaktan Eğitim ile Biyoloji Dersini Aktarırken Karşılaşılan Zorluklar ...	52
5.9. Zorlukların Aşılabilmesi İçin Öneriler	54
5.10. Uzaktan Eğitimle Biyoloji Dersini Aktarırken Karşılaşılan Avantajlar ..	56
5.11. Uzaktan Eğitimin Eğitim Sürecine Dahil Olmasına İlişkin Görüşler	57
5.12. Uzaktan Eğitimle İlgili İlave Görüşler	59
BÖLÜM VI.....	61
SONUÇ VE TARTIŞMA	61

6.1. Sonuçlar	61
6.1.1. Öğretmenlerin Covid-19 Salgını Sonrası Çalışma Koşullarındaki Değişiklikler İle İlgili Sonuçlar	61
6.1.2. Çalışma Koşullarındaki Değişikliklerin Çalışma Düzenine Yansımaları İle İlgili Sonuçlar	62
6.1.3 Çalışma Koşullarındaki Değişikliklerin Ev Yaşamına Yansımaları İle İlgili Sonuçlar	62
6.1.4. Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Deneyimi İle İlgili Sonuçlar.....	63
6.1.5. Öğretmenlerin Öğrenciler İle Etkileşimi İle İlgili Sonuçlar.....	63
6.1.6. Öğrencilerin Sürece Katılımı İle İlgili Sonuçlar.....	64
6.1.7.Uzaktan Eğitimde Biyoloji Dersinin Etkililiği İle İlgili Sonuçlar .	65
6.1.8.Uzaktan Eğitim İle Biyoloji Dersini Aktarırken Karşılaşılan Zorluklar İle İlgili Sonuçlar	65
6.1.9. Zorlukların Aşılabilmesi İçin Öneriler İle İlgili Sonuçlar.....	66
6.1.10. Uzaktan Eğitimle Biyoloji Dersini Aktarırken Karşılaşılan Avantajlar İle İlgili Sonuçlar	67
6.1.11. Uzaktan Eğitimin Eğitim Sürecine Dahil Olmasına İlişkin Görüşler İle İlgili Sonuçlar.....	67
6.1.12. Uzaktan Eğitimle İlgili İlave Görüşler İle İlgili Sonuçlar	67
6.2. Öneriler	68
KAYNAKÇA	71
EKLER	80

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Çalışma koşullarındaki değişiklikler.	39
Tablo 2. Çalışma düzenine yansımalar.....	41
Tablo 3. Değişikliklerin ev yaşamına yansımaları	43
Tablo 4. Uzaktan eğitim deneyimi.	44
Tablo 5. Öğrenciler ile etkileşim	45
Tablo 6. Derse katılım.....	48
Tablo 7. Biyoloji dersinin etkililiği.	50
Tablo 8. Karşılaşılan zorluklar.....	52
Tablo 9. Öneriler	54
Tablo 10. Karşılaşılan avantajlar.....	56
Tablo 11. Görüşler.....	57
Tablo 12. İlave hususlar	59

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Koronavirüs.....	12
Şekil 2. Dünya geneli koronavirüs vakaları	13
Şekil 3. Uzaktan eğitimin küresel bağlamda dönem ve evreleri-1	14
Şekil 4. Uzaktan eğitimin küresel bağlamda dönem ve evreleri-2	19
Şekil 5. Covid-19 pandemisiyle eğitimin kesintiye uğradığı ülkeler	20
Şekil 6. Covid-19 krizinde eğitimde öncelikli konular	23
Şekil 7. EBA canlı ders görseli	29

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
DNA	Deoksiribonükleik Asit
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
EBA	Eğitim Bilişim Ağı
EBA TV	Eğitim Bilişim Ağı Televizyonu
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MERS	Orta Doğu Solunum Sendromu
MTEK	Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumları
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
RNA	Ribonükleik Asit
SARS	Ağır Akut Solunum Yetersizliği Sendromu
SNU	İsveç Ağ Üniversitesi
TRT	Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
WHO	Dünya Sağlık Örgütü

BÖLÜM I

GİRİŞ

31 Aralık 2019'da Çin'in Hubei eyaletinde bulunan Wuhan şehrinde Dünya Sağlık Örgütü Çin Ülke Ofis'i tarafından nedeni bilinmeyen zatürre vakaları bildirilmiş, 5 Ocak 2020'de de insanlarda daha önce görülmemeyen yeni bir koronavirüs (koronavirüs) tespit edildiği duyurulmuştur. İlk önce 2019-nCoV olarak adlandırılan bu hastalık, sonrasında Covid-19 olarak tanımlanmıştır.

Hastalık kelimeleri ile 2019 yılını temsil eden koronavirüs, ortaya çıktıktan sonra 3 ay içinde tüm dünyayı etkisi altında bırakmıştır. Dünya Sağlık Örgütü 12 Mart 2020 tarihinde Covid-19'u pandemi (salgın) olarak ilan etmiştir (Budak & Korkmaz,2020).

Salgınlar; ani toplumsal geçişler ve değişimler ile iktisadi problemler, ansızın ve programsız planlamalar, durma noktasına gelen sosyal yaşam ve aksayan eğitim gibi nedenlerle toplumları ciddi anlamda olumsuz etkilemektedir (Aktaş, Büyüktaş, Gülle & Yıldız, 2020).

1.1. Problem Durumu

Covid-19 salgını dünya ülkelerindeki hayatı tüm boyutlarıyla (sosyal, ekonomik, eğitim vb.) etkilemiştir. Bu sebeple salgınla mücadele için başta sosyal mesafe kuralları olmak üzere bir dizi önlem alınmaya başlanmıştır. Salgının etkisinin azaltılması amacıyla eğitim sektörüne yönelik önlemler de alınmıştır. Bu önlemlerin başında yüz yüze eğitime ara verilmesi ve eğitim sürecinin uzaktan eğitim ile desteklenmesi yer almaktadır.

Uzaktan eğitim kişilerin, kurumların ve hatta ülkelerin bulunduğumuz yüzyıla ayak uydurmalarını sağlayan faktörlerden biridir. Gelişmiş lkeler tarafından yaşam boyu öğrenmeye oldukça önem verilmekte hatta yaşam boyu öğrenme bir kültür ve değer haline getirilmektedir. Zaman ve mekan kısıtlamasının bulunmaması uzaktan eğitimin belki de en büyük avantajıdır ve bu durum eğitimin sürekliğini sağlamaktadır. Çeşitli nedenlerle kısıtlamalara gidildiğinde uzaktan eğitime başvurmak kaçınılmaz olmaktadır (Kırık, 2014).

Son yıllarda artan insan sayısı, insanların bilgi edinme ve bu bilgiyi kullanma isteği ile gelişen teknoloji ve ona ayak uydurma çabaları nedeniyle uzaktan eğitime olan talep iyice artmıştır. Uzaktan eğitim sayesinde eğitim olanakları artmış, insanlar bireysel ya da topluca eğitim alma şansına sahip olmuşlardır. Günümüzde uzaktan eğitim çok yaygındır ve birçok ülke birçok alanda uzaktan eğitim kanalı ile ğrenci ya da yetişkinlere eğitim vermektedir (şimşek, 2012). Bu nedenle Covid-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitim yüz yüze eğitimin yapılamadığı zamanlarda alternatif olmaktadır.

Ülkemizde Covid-19 pandemisi başlayıncaya kadar çevrim içi uzaktan eğitim uygulamaları sadece yükseköğretimde yer almaktaydı. Pandemi ile birlikte ilkokul, ortaokul ve liselerde de çevrim içi ortamlarda çeşitli platformlar aracılığı ile uygulamaları yapılmaya başlanan uzaktan eğitim hem öğrenciler hem de öğretmenler için yeni bir deneyim olmaktadır.

Covid-19 pandemisinden önce ve sonra dünyadaki teknolojik gelişmeler ve öğrenme ortamlarındaki değişiklikler nedeniyle eğitim ğretim uygulamaları ve eğitim ğretim sürecinde değişikliklere gidilmesi zorunlu hale gelmiştir. Bu değişiklikler ğrenci, ğretmen, eğitim yöneticileri ve velileri etkilemiştir. Ülkemizde uzaktan eğitim süreci 23 Mart'ta başlamış ve ğretmen-ğrenci etkileşiminin, iletişiminin ve derslerde kullanılan yöntem ve tekniklerin değişmesine neden olmuştur. Bu süreçte öğrenciler, öğretmenler ve veliler dijital eğitim öğretime uyum sağlama çabası içinde olmuşlardır (Kırmızıgül,2020).

Bu süreçte eğitim ğretim faaliyetlerini çevrim içi ortamlarda yürüten öğretmenlerin, bu süreçte iletişim kurmada karşılaştıkları sorunları, öğrencilerin motivasyonunu sağlamak

adına kullandıkları yöntemleri ve karşılaştıkları sınırlılıkları tespit etmek eğitim öğretim uygulamalarının değerlendirilmesi ve iyileştirilmesi bakımından önemlidir (Çakın & Külekçi Akyavuz, 2020).

Bu araştırmada biyoloji öğretmenlerinin Covid-19 pandemi sürecindeki uzaktan eğitime ilişkin görüşleri problem durumunu oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma ile Covid-19 pandemi sürecinde biyoloji öğretmenlerinin ev ve okul hayatlarındaki değişimin yansımaları ile uzaktan eğitim sürecine ilişkin görüşlerini ortaya koymak amaçlanmaktadır. Amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Covid-19 salgını sonrasında biyoloji öğretmenlerinin çalışma koşullarında ne gibi değişiklikler olmuştur? (çalışma süresindeki değişiklikler, çalışma ortamındaki değişiklikler)
2. Bu değişikliklerin biyoloji öğretmenlerinin çalışma düzenine (performansa) yansımaları nasıl olmuştur?
3. Bu değişikliklerin biyoloji öğretmenlerinin ev yaşamına yansımaları nasıl olmuştur?
4. Biyoloji öğretmenlerin daha önce uzaktan eğitim deneyimi oldu mu? (oldu ise ne ve ne kadar süre?)
5. Uzaktan eğitim sürecinde biyoloji öğretmenlerinin öğrenciler ile etkileşimi nasıl etkilenmiştir?
6. Öğrencilerin sürece katılımı ile ilgili biyoloji öğretmenlerinin gözlemleri nelerdir?
7. Biyoloji öğretmenlerine göre biyoloji dersi konuları itibariyle uzaktan eğitim etkili olabilmiş midir?
8. Biyoloji dersi konularını uzaktan eğitim ile aktarırken biyoloji öğretmenleri ne gibi zorluklarla karşılaşmıştır?

9. Bu zorlukların aşılabilmesi için biyoloji öğretmenlerinin önerileri nelerdir?
10. Biyoloji öğretmenleri biyoloji dersi konularını uzaktan eğitim ile aktarırken ne gibi avantajlar ile karşılaşmıştır?
11. Biyoloji öğretmenlerine göre uzaktan eğitim bundan sonra eğitim sürecine dahil olmalı mı? (evet ise neden?)
12. Biyoloji öğretmenlerinin Covid-19 sürecinde uzaktan eğitim ile ilgili eklemek istedikleri başka bir şey var mı?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, ülkemiz ortaöğretim kademesinde Covid-19 pandemisi nedeniyle uygulanan uzaktan eğitim sürecinde biyoloji öğretmenlerinin deneyimlerini öğrenmek ve bu deneyimlerden yola çıkarak sürecin yapılandırılmasına destek olmak, böylelikle öğretmen, öğrenci ve ailelere katkı sağlayabilmek için son derece önemlidir. Ayrıca bu araştırmanın alan yazında konu ile ilgili yapılan ilk çalışmalardan olması nedeni ile alan yazına önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

Araştırmaya katılan biyoloji öğretmenlerinin sorulara içtenlikle düşüncelerini aktararak cevap verdikleri varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırma Ankara'nın Sincan ilçesindeki devlet liselerinde görev yapan biyoloji öğretmenleri ile sınırlıdır.

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde Covid-19 pandemi süreci ile tüm eğitim kademelerinde yerini alan uzaktan eğitim uygulamalarına dair daha önce yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

Bu araştırmalardan biri Özsoy İlhan (2010)' ın mesleki ve teknik eğitimde uzaktan eğitim ile geleneksel eğitimin karşılaştırıldığı yüksek lisans tezidir. Araştırma kapsamında çeşitli anketler geliştirilmiş, hem örgün hem de uzaktan eğitim ile ders alan öğrencilere uygulanmıştır. Bu şekilde mesleki ve teknik eğitimde örgün ve uzaktan eğitim uygulamaları karşılaştırılmıştır.

Bu araştırmalardan bir diğeri de Gök (2011)' ün uzaktan eğitim yapan öğretim elemanlarının bu sürece ilişkin görüşlerinin belirlenmeye çalışıldığı yüksek lisans tezidir. Bu çalışmada ölçek geliştirilmiş ve görüşler bu şekilde tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmada öğretim elemanlarının uzaktan eğitime yönelik algılarının orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Uzaktan eğitime yönelik öğretim elemanlarının görüşlerinin belirlenmeye çalışıldığı bir diğer çalışma da Özer (2011)' in yüksek lisans tezidir. Ancak bu araştırmada uzaktan eğitimin sadece öğretim elemanları değil, aynı zamanda öğrenciler üzerindeki yansımaları da incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda elde edilen veriler öğretim elemanlarının içerik ve değerlendirme aşamasına olumlu bakmadıklarını, ancak amaç ve süreç aşamasına olumlu baktıklarını göstermiştir. Öğrencilerden elde edilen veriler ise değerlendirme aşamasına olumlu baktıklarını göstermiştir.

Höçük (2011) ‘ün hazırladığı yüksek lisans tezinde lisans düzeyinde uzaktan eğitim ile ders alan lisans öğrencilerinin akademik başarılarına etki eden faktörler araştırılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre kişisel, aile ve çalışma ortamı, eğitim, bilgi ve teknolojiyi kullanma becerisi gibi özelliklerin akademik başarıyı etkilediği tespit edilmiştir.

Öğretmen adaylarının uzaktan eğitim süreci ile ne düşündüklerini araştırarak çalışma olan Gündüz (2013)’ ün yüksek lisans tezi henüz öğretmenlik mesleğine başlamamış adayların uzaktan eğitime yönelik algılarını belirlemeye çalışmıştır. Bu çalışmada uzaktan eğitim algısı oluşurken öğretmen adaylarının demografik özelliklerinin belirgin farklılık oluşturmadığı görülmüştür.

Kol (2015)’ un yüksek lisans tezinde de farklı bölümlerdeki öğretim elemanlarının uzaktan eğitime ne düzeyde uyum sağladıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Uyum sürecinin bireysel farklılıklar da dikkate alındığında öğretim elemanlarında farklı işleyiş gösterdiği tespit edilmiş ve bu konuda önerilerde bulunulmuştur.

Uzaktan eğitim ile ilgili yapılan çalışmalardan birisi de Aktaş, Büyüktaş, Gülle ve Yıldız (2020)’ın “Covid-19’ dan kaynaklanan izolasyon günlerinde spor bilimleri öğrencilerinin uzaktan eğitime karşı tutumları” isimli makalesidir. Bu çalışmada spor bilimleri öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumları hazırlanan anket soruları ile belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgulara göre öğrencilerin çoğu sosyal hayatlarının geçici olarak sona erdiğini, yapılan sınavların sorumluluk ve görevleri yerine getirebilme becerisini arttırmadığını ancak öğretim elemanlarının bu süreçte kendilerine destek olduğunu ifade etmişlerdir.

Covid-19 sürecindeki uzaktan eğitim ile ilgili Çakın ve Külekçi Akyavuz (2020)’un çalışmasında da covid-19 sürecinde öğretmen görüşleri araştırılmıştır. Araştırmada öğretmenlerin karşılaştıkları güçlükler ve öğrencilerin motivasyonunu sağlamak için kullandıkları yöntemleri belirlemek amaçlanmıştır. Online yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin gelecek kaygısı taşımaları için öğrencileri

yönlendirdikleri, sürecin tatil olmadığını hissetmeleri için bir takım çalışmalar ve destekleyici etkinlikler yaptıkları, bunların yanı sıra güzel sözler söyleyerek motive etmeye çalıştıkları tespit edilmiştir. Ayrıca bu çalışmada öğrencilerin ücretsiz internet imkanına sahip olmaları, velilerin bilinçlendirilmeleri ve öğrencilerin motive olmaları için daha çok çalışma yapılması önerilmiştir

Kurnaz ve Serçemeli (2020)'nin yaptıkları 'Covid 19 pandemi döneminde akademisyenlerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma' adlı çalışma ile akademisyenlerin bu süreç ile ilgili görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre akademisyenlerin bu sistemi çok fazla benimsemeseler de uzaktan eğitim sistemini kullanma açısından öz-yeterlilikleri anlamında bir sorun yaşamadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca karşılıklı iletişimdeki eksiklikler, teorik ve pratik dersleri birlikte verememe muhasebe dersleri açısından olumsuzluk olarak nitelendirilmiştir. Bunun yanı sıra pandemi sürecinden sonra muhasebe derslerinin telafisinin yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Sonuç itibarıyla muhasebe eğitiminde hem yüz yüze hem de uzaktan eğitimin birlikte olacağı hibrit bir eğitimin kullanılmasının daha verimli olacağı önerilmiştir

Arı ve Hayır Kanat (2020), yaptıkları çalışma ile covid-19 sürecine dair öğretmen adaylarının görüşlerini belirlemeye çalışmışlardır. Yapılan görüşmeler sonucunda öğretmen adaylarının Covid-19'u hem hızlı hem de kolay yayılabilen, bütün dünyayı etkileyen bir virüs olarak tanımlamış; toplum olarak gerekli tedbirlerin alınması, bu tedbirlere uyulması, sosyal mesafenin korunması, gerekmedikçe dışarı çıkılmaması, alınan tedbirler ile salgının en erken yazın sonlarına doğru bitebileceği, ancak pandeminin bitiminde sosyal ilişkilerin zayıflayıp temassal davranışların azalacağını ifade etmişlerdir. Ayrıca uzaktan eğitimde ciddi bir ilerleme kaydedileceği ancak hiçbir şekilde yüz yüze eğitimin yerini tutamayacağı düşüncelerinden bahsedilmiştir.

Başaran, Doğan, Karaoğlu & Şahin (2020)'in yaptıkları çalışmada Covid-19 pandemi sürecindeki uzaktan eğitimin verimliliği araştırılmıştır. Araştırma kapsamında öğrenci, öğretmen ve velilerle görüşülmüştür. Elde edilen bulgulara göre bu süreçteki uzaktan eğitimin faydalı, eksik, geliştirilmesi ve iyileştirilmesi gereken yönlerinin olduğu tespit edilmiştir. Sınırlı etkileşim, derse aktif katılımın sağlanamaması, teknik aksaklık kaynaklı derse bağlanmada karşılaşılan zorluklar, bireysel farklılıklara uygun olmama, alt yapı, fırsat eşitsizliği, içerik ve materyal eksikliği uzaktan eğitimin tespit edilen yönleri olmuştur.

Can (2020), “Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları” adlı makalesinde açık ve uzaktan eğitim uygulamalarının Covid-19 pandemi döneminde nasıl etkilendiğini araştırmış ve önerilerde bulunmuştur. Bu çalışmada Yüksek Öğretim Kurumu ve Mili Eğitim Bakanlığı’nın uygulamaları sınıf düzeyi, ders, kullanılan yöntem açısından incelenmiş ve genel bir değerlendirme yapılmıştır.

“Covid-19 pandemisi sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri” adlı makalede Bakıoğlu ve Çevik (2020), pandemi sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin deneyimlerini araştırmışlardır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin Covid-19 pandemisinden önce pandeminin tanımını bilmedikleri tespit edilmiştir. Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin bir takım problemler yaşadıkları, bu problemlerden bazılarının öğrencilerin derse gerektiği kadar katılmaması, öğrencilerle iletişim kurmada zorluk, internet bağlantısı ve okul yönetimi tarafından yapılan baskı gibi durumlar olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin bu süreçte yetersiz hissetmelerine rağmen teknoloji kullanımının artışıyla birlikte kendilerini mesleki anlamda geliştirdikleri sonucuna varılmıştır.

Fidan (2020) “Covid-19 belirsizliğinde eğitim: ilkokulda zorunlu uzaktan eğitime ilişkin öğretmen görüşleri” adlı araştırmasında sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitim ile ilgili görüşlerini tespit etmeye çalışmıştır. Araştırma sonuçlarına göre uzaktan eğitimin hem olumlu hem de olumsuz yönlerinin olduğu; olumlu yönlerinin akademik ve sosyal temalar ile rahatlık, teknoloji, motivasyon, ebeveyn temalarında ifade edildiği, olumsuz yönlerinin

ise erişim sorunu başta olmak üzere rahatlık, teknoloji, motivasyon, ebeveyn temalarında ifade edildiği tespit edilmiştir.

BÖLÜM III

KURAMSAL ÇERÇEVE

3.1. Covid-19

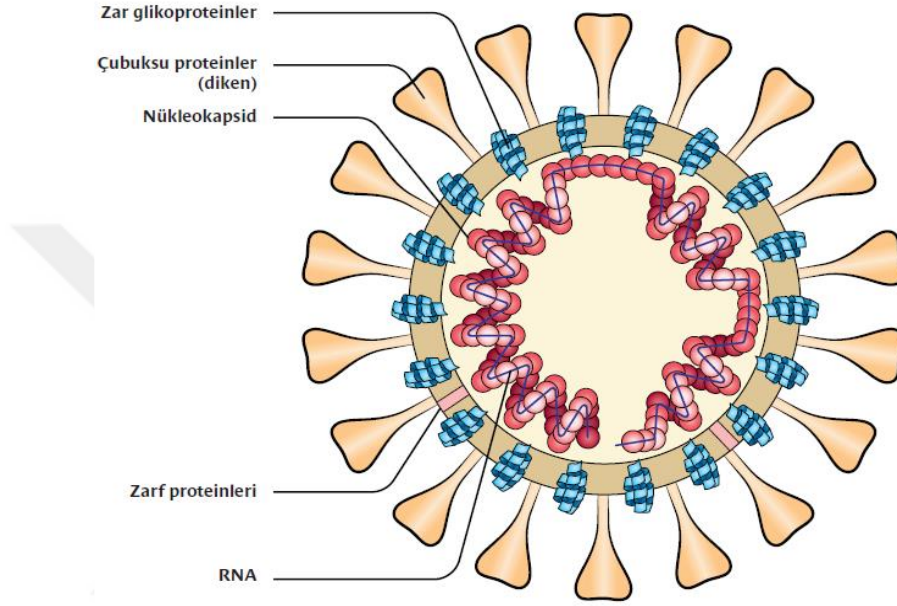
Dünya üzerinde birçok kıtaya hatta tamamına yayılma potansiyeli olan, çeşitli yollarla bulaşabilen, bulaştığı insan ve hayvanları hasta edip öldürebilen bulaşıcı hastalıklar pandemi olarak adlandırılır. Bu tür hastalıklara yol açanlar bakteriler, virüsler ve mantarlar olabilir (Aslan, 2020).

2019 yılının sonunda Çin'in Hubei eyaletinin Wuhan şehrinde nedeni bilinmeyen zatürre vakaları bildirilmiştir. 7 Ocak 2020 tarihinde de bu zatürrelerin nedeninin insanlarda daha önce görülmeyen yeni bir koronavirüs olduğu tespit edilmiştir. Bu virüs SARS (severe acute respiratory syndrome) hastalığına neden olan virüse benzetilmiş ve bu nedenle adına önce SARS CoV2 denmiştir. Yeni tip virüs 2019- nCoV ya da daha yaygın olarak Covid-19 olarak tanımlanmıştır (Sağlık Bakanlığı, 2020).

Büyük bir virüs ailesini temsil eden koronavirüsler insanlarda da hayvanlarda da bulunabilir. Çeşitli etkileri gözlenen bu virüslerin kimileri sadece soğuk algınlığına yol açarken, kimileri de MERS (orta doğu solunum sendromu) ya da SARS (ağır akut solunum sendromu) gibi tehlikeli hastalıklara yol açabilir (Ak, 2020).

Virüsler kalıtım maddesi ile protein kılıf bulunduran basit oluşumlardır ve kalıtım maddesi olarak ya DNA ya da RNA bulundururlar. Virüsler enfekte ettikleri hücrenin materyallerini kullanarak çoğalır ve böylece hücrelere zarar verirler. Koronavirüsler genetik materyal olarak RNA bulundurdukları için RNA virüsleri kategorisine girerler ve hatta en uzun baz

dizilimine (30000 baz) sahip RNA virüsleridir. Virüslerin genomu uzadıkça çoğalmaları sırasında hata meydana gelme olasılığı artar. DNA virüsleri çoğalmaları sırasında oluşan hataları düzeltebilirken RNA virüsleri bu hataları düzeltemezler ve sonuç olarak enfekte ettikleri hücre tipi ve türü artar (Ak, 2020).

Şekil 1. Koronavirüs. Ak, Ö. (2020). Soğuk algınlığından ölümcül salgına! küresel kâbus: coronavirus ve Covid 19. *Bilim ve Teknik Dergisi*, 628, 12-27.

Bir koronavirüs protein yapılı dört birim içerir:

1. Nükleokapsid
2. Zarf
3. Zar
4. Çubuksu çıkıntılar (dikenler).

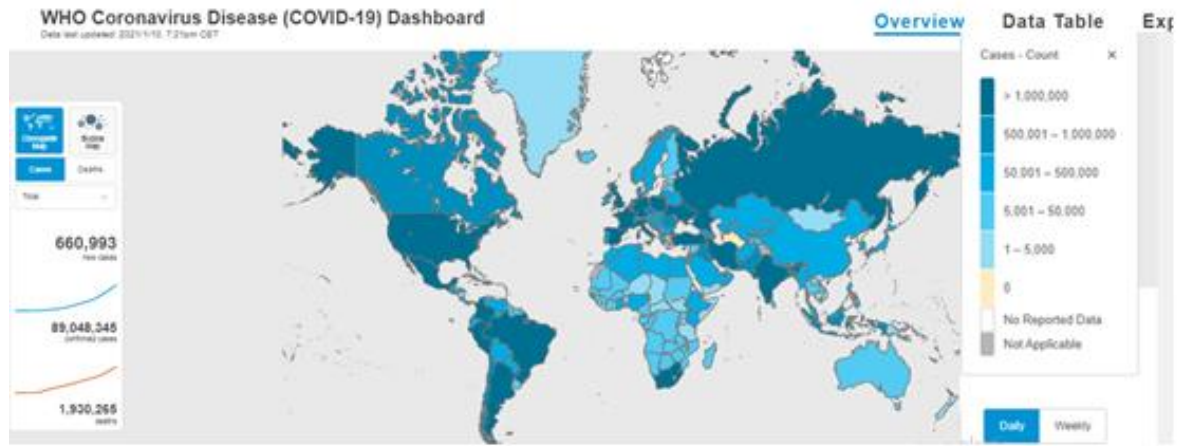
Latince de çıkıntılara taç anlamında “corona” dendiğinden bu virüslere coronavirus (taçlı virüs) denir (Ak, 2020).

Ülkemizde ilk kez 11 Mart’ta görülmeye başlanan yeni tip koronavirüs (Covid-19) solunum yoluyla bulaşmakta olup, ülkemiz Sağlık Bakanlığı’nın açıklamalarına göre virüsün sebep

olduğu hastalığın belirtileri arasında yüksek ateş, öksürük, nefes darlığı, baş ağrısı, boğaz ağrısı, burun akıntısı, kas ve eklem ağrısı, halsizlik, koku ve tat alma duyusu kaybı, ishal bulunmaktadır. Bulaşma şüphesi durumunda ise karantina süresi 14 gün olarak açıklanmıştır.

Covid-19 tüm dünyada hızlı bir şekilde yayıldığı için Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından pandemi olarak ilan edilmiştir (Sağlık Bakanlığı, 2020).

10.01.2021 tarihi itibarıyla Covid-19 vakalarının dünyadaki dağılımı aşağıda verilmektedir:

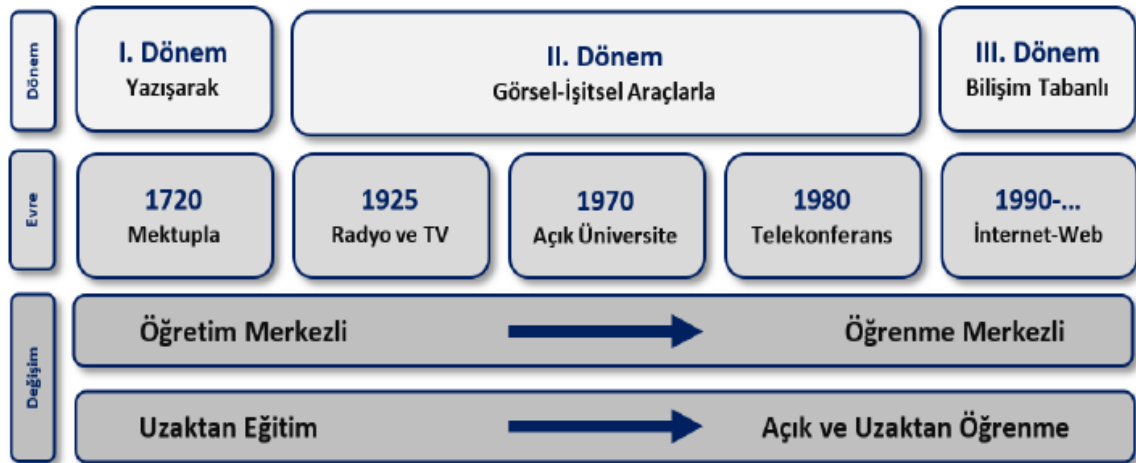
Şekil 2. Dünya geneli koronavirüs vakaları. World Health Organization. (2021). WHO Coronavirus Disease (COVID-19) Dashboard. <https://covid19.who.int/> sayfasından erişilmiştir.

3.2. Uzaktan Eğitim

Eğitim alanında ülkelerin önemli ölçüde ekonomik kaynak ayırması gerekir. Çünkü eğitim toplumların gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Dünyada sayısı giderek artan insanlara eğitim imkanı sağlanması ülkelerin karşılaştığı bir problem olarak gözükmemektedir. Günümüzde yaşam koşulları göz önünde bulundurulduğunda yaşam boyu öğrenmeye dayalı eğitim verilmesi elzemdir. Tüm ülkeler eğitim sistemlerini yüzyılın koşullarına göre adapte ederek geliştirmelidir. Eğitimde bireysel gelişimi sağlayacak olanaklar sağlanmalıdır (İşman, 2011).

Uzaktan Eğitim (distance education) terimi dünyada ilk kez Amerika Birleşik Devletlerindeki Wisconsin Üniversitesi'nin 1982 yılında yayınlamış olduğu katalogda yer almış ve bu üniversitede yönetici olan William Lighty bu terimi 1906'da yazdığı bir yazıda kullanmıştır. Böylelikle uzaktan eğitim terimi dünya literatüründe yerini almıştır. Daha sonraki süreçte uzaktan eğitim terimi ile Almanya ve Fransa da tanışmıştır. Bu tanışma Alman eğitimci Otto Pers aracılığı ile 1960 ile 1970 yılları arasında olmuş, Almanya'da Fernunterricht, Fransada'da ise Teleenseignement ismi ile uygulamaya geçilmiştir. Uzaktan eğitim farklı anlamlarda kullanılan mektupla eğitim, dış çalışma, uzaktan öğrenim ya da uzaktan öğrenme ve evde çalışma gibi terimleri içerebilmektedir (Kaya, 2002,s.9).

Uzaktan eğitim hem öğrenen hem öğretene hem de öğrenme araçları arasındaki hudutları ortadan kaldırma amacı güden, bunun için de var olan teknolojileri faydacılık ile harmanlayan ve farklı disiplinleri kullanan bir alandır. Uzaktan eğitimin hem dönem hem de evrelerine bakılacak olursa, süreç boyunca dönemin bilgi ve teknolojilerinin kullanıldığı göze çarpmaktadır. Ayrıca kullanılan bilgi ve teknolojilerin uzaktan eğitimin dönemlerini ve evrelerini belirlediği, uzaktan eğitimde öğrenme ile açık ve esnek olmaya doğru bir gidişin olduğu görülmektedir (Bozkurt, 2017).

Şekil 3. Uzaktan eğitimin küresel bağlamda dönem ve evreleri-1. Bozkurt, A. (2016). *Bağlantıcı kitlesel açık çevrimiçi derslerde etkileşim örüntüleri ve öğretene-öğrenen rollerinin belirlenmesi*. Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Uzaktan eğitim öğreten ve öğrenenlerin aynı ortamda bulunma şartını ortadan kaldıran, teknoloji aracılığıyla iletişimin ve öğrenmenin gerçekleştiği bir süreçtir (Özarslan, Kubat & Bay, 2007). Ülkemizde özellikle yükseköğretimde örgün eğitimden yararlanan kişi sayısı eğitim kurumlarının uzak oluşu, kişilerin çalışma hayatları ve sorumlulukları nedeniyle istekli olsalar bile oldukça azdır (Uşun, 2006). Eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak adına birçok ülke eğitimde teknolojiden faydalanarak uzaktan eğitim programlarına yönelmiştir (Gündüz, 2013).

Modern uzaktan eğitim günümüzde ağ (internet) bağlantısı ile yapılmaktadır. Bu bağlantı türü ile yapılan eğitim çevrim içi eğitim olarak da anılmaktadır (Celep, 2019). Çevrimiçi eğitim sistemi, kişinin bilgiyi kendinin edinmesine, yorumlamasına, şekillendirmesine, kısaca bilgiye ulaşmasına bağlıdır. Bu bağlamda, çevrim içi platformlarda bireylerin gerek kendileriyle gerekse çevreleriyle kurdukları iletişim dahilinde bireyler kişisel bilgilerini elde etmektedirler ki çevrim içi eğitim sistemi bunu gerçekleştirmek için son derece elverişlidir (Akkoyunlu, İşman & Odabaşı, 2015).

Çevrimiçi öğrenme; kullanılacak araçlara ağ ortamında erişme, eğitici ve eğitim alan kişiler ile bu ortamda iletişim kurma, öğrenirken yardım alma, bilgiye kişinin kendi deneyimlerinden yola çıkarak ulaşması ve öğrenim tecrübelerini geliştirmesidir (Ally, 2004).

Bu minvalde, çevrimiçi öğrenme, zaman, mekan, sosyal ve ekonomik duruma bağlı olmaksızın somut sınıf ortamı gerektirmeyen, iletişim kanalı olarak internet ve bilgisayarın kullanıldığı, görsel ve işitsel eğitim araçlarının yer aldığı bireysel öğrenmeye imkan veren bir eğitim ortamıdır (Akkoyunlu, İşman & Odabaşı, 2015).

Çevrim içi ortamda yer alan uygulamalardan bazıları aşağıda verilmektedir:

Elektronik Konferans: Aynı ya da farklı zamanlarda dünyanın farklı yerlerinde bulunan insanlar teknoloji tabanlı iletişim platformlarında (Zoom, Microsoft Teams vb.) konferans düzenleyebilmekte veya düzenlenen konferansa katılım sağlayabilmektedir. Bu platformlar

eğitim amaçlı olarak da kullanılmaktadır. Yine internet üzerinden oluşturulan forumlar aracılığıyla da paylaşım yapılabilmektedir (Koçer, 2001).

Dosya Transfer Protokolü: Kendi aralarında çevrimiçi bağlantı sağlanan iki bilgisayar arasında dosya aktarımı sağlanmaktadır (Koçer, 2001).

Elektronik Posta: Elektronik mektup olarak da bilinmektedir. Çevrim içi ortamda iki bilgisayar arasında bilgi paylaşımı, aktarımı sağlanmaktadır. Genel olarak soru-cevap şeklinde kısa diyaloglar halinde iletişim gerçekleştirilmektedir (Koçer, 2001).

Çevrim içi öğrenmede bilgiye öğrenci kendisi ulaşır. Süre planlaması, öğrenme süresi, öğrenme düzeyini öğrencinin kendisi belirler. Öğretmen sadece öğretici değil aynı zamanda yönlendiricidir (Mazzolini & Maddison, 2003).

Çevrim içi eğitime katılanlar, internet erişimi olan her yerden eğitime katılım sağlayabilir. Yani bir çevrim içi program (ders), farklı çevrelerden (farklı il, ilçe vb) öğrenci ve öğretmenleri içerebilir. Uzaktan erişim, iş programları, koşulları, ya da fiziksel kısıtlamaları olan kişilerin eğitime katılmalarına da olanak sağlamaktadır (Erturgut, 2008).

Uzaktan eğitim farklı bölge ve koşullarda yaşayan öğrenciler için eğitimciye erişimi kolaylaştırmakta, zaman ve eğitim yeri için esneklik sağlamaktadır. Uzaktan eğitimde öğretmene ilave olarak sürecin kontrolüne öğrenciler de dahil edilmekte ve öğretmen dersin konusunu anlatırken öğrencilerin katılımını etkinleştirerek koordinatörlük görevini de üstlenmektedir.

Uzaktan eğitim eşzamanlı veya farklı zamanlı uzaktan eğitim olmak üzere iki şekilde gerçekleştirilebilmektedir. Aynı zamanlı (eşzamanlı) uzaktan eğitimde eğitimci ve öğrenciler aynı zamanda derse bağlanırlar ve bu eğitim internet uygulamaları üzerinden sesli konferans veya telekonferans vb. ile yapılabilmektedir. Farklı zamanlı uzaktan eğitimde ise eğitimci hazırladığı sunum, video vb. eğitim materyalini internet uygulamasına yüklemekte, öğrenciler yüklenen materyaline kendi günlük programlarına göre erişim sağlayabilmektedir (Gülbahar, 2012).

3.2.1. Dünyada Uzaktan Eğitim Süreci

İnternet tabanlı teknolojilerin yaygınlaşması ile birlikte tüm dünyada uzaktan eğitim verilen eğitim kurumları açılmıştır. Bu alanda öncü ülke Amerika Birleşik Devletleri (ABD) olarak bilinmektedir.

Kaliforniya Sanal Üniversitesi bu kurumlardan biridir. Üniversite tarafından, eyalette geleneksel eğitimle hizmet veren diğer üniversitelerle anlaşma yapılarak internet üzerinden bazı dersler Amerikalılara sunulmaktadır. Aynı zamanda tüm dünya ülkelerinde yerleşik öğrencilerin de derslere katılımı sağlanabilmektedir. Sanal ortamda açılan programlar yüz yüze eğitim alma fırsatı ve zamanı bulamayan öğrencilere olanak vermektedir (Karasar, 1999).

İsveç'te bulunan 35 üniversite ve yüksek okul 2002 yılında İsveç Ağ Üniversitesi (Sweeden Net University, SNU)'ni kurmuştur. Bu üniversitede gönüllü öğrenciler öğrenim görmektedir. Hedeflenen uzaktan eğitim ile daha çok insanın üniversite eğitimi alabilmesini sağlamak, aynı zamanda da uzaktan eğitim anlamında bir marka haline gelmektir. Öğrencilere verilen dersler sayısal olarak kısıtlanmamaktadır. Ancak derslerin kalite denetimi yapılmaktadır. Bazı dersler sadece uzaktan verilirken, bazıları ise yüz yüze verilmektedir. Çoğunlukla ders kayıtları yıl boyu olabilmekte, ancak bazı derslerin kayıtları da belli zamanlarda yapılabilmektedir. İsveç Hükümeti SNU' daki dersler için üniversitelere oldukça yüklü ödemeler yapmıştır. SNU sahip olduğu bütçeyi kullanarak işlerini yürütmektedir. SNU sisteminde şu an 30 program ile 2000'in üzerinde ders vardır. 2003 yılı bahar dönemi itibariyle kayıtlı öğrenci sayısı 86000'dir (Cebeci,2004).

3.2.2. Türkiye'de Uzaktan Eğitim Süreci

Türkiye'de uzaktan eğitim kavramı ilk olarak 1924'te eğitimci John Dewey'in "*Report and Recommendation upon Turkish Education*" (Türk Eğitimi Üzerine Öneriler ve Rapor) adlı raporunda yer almıştır. Dewey bu raporunda birkaç konuya dikkat çekmiştir. Bunlardan

birisi öğretmen eğitiminde yazışarak/mektupla öğretimin kullanılabileceği, diğeri de yetişkin eğitimi ve yaşam boyu öğrenmenin önemidir. Ayrıca Dewey bu konularda bazı öneriler de sunmuştur (Bozkurt, 2017).

1941 yılına kadar düşünce aşamasında kalan uzaktan eğitim planının ilk uygulaması ‘Ziraat Takvimi’ adlı radyo programıdır. Ankara’da hazırlanan bu programın amacı tarım uygulamaları konusunda eğitim vermek olmuştur (İşman, 1998).

Türkiye’de 1961’de Mektup ile Öğretim Merkezi kurulmuş ve uzaktan eğitim ilk kez uygulanmaya başlamıştır. Daha sonra ise 1966’da bu sistemin daha da yaygınlaşması sağlanmıştır. Yani bu sistem hem örgün hem de yaygın eğitimde kullanılmaya başlanmıştır. Mektupla Yüksek Öğretim Merkezi ise 1974’de kurulmuştur. Daha sonra 1983’de ise 2547 sayılı Yüksek Öğretim Yasası yürürlüğe girmiş ve Anadolu Üniversitesi’ne ait Açık Öğretim Fakültesi kurulmuştur. 1980 ve 1990’lı yıllarda MEB’e bağlı olan bir okul radyosu ve okul televizyonu bir yandan örgün eğitimi desteklemiş, bir yandan da gönüllü olan herkese yaygın eğitim şansı sunmuştur. 1992’de açık öğretim lisesi, 1998’de de Açık İlköğretim açılmış ve günümüzde hala uzaktan eğitime devam etmektedir (Akca, 2006).

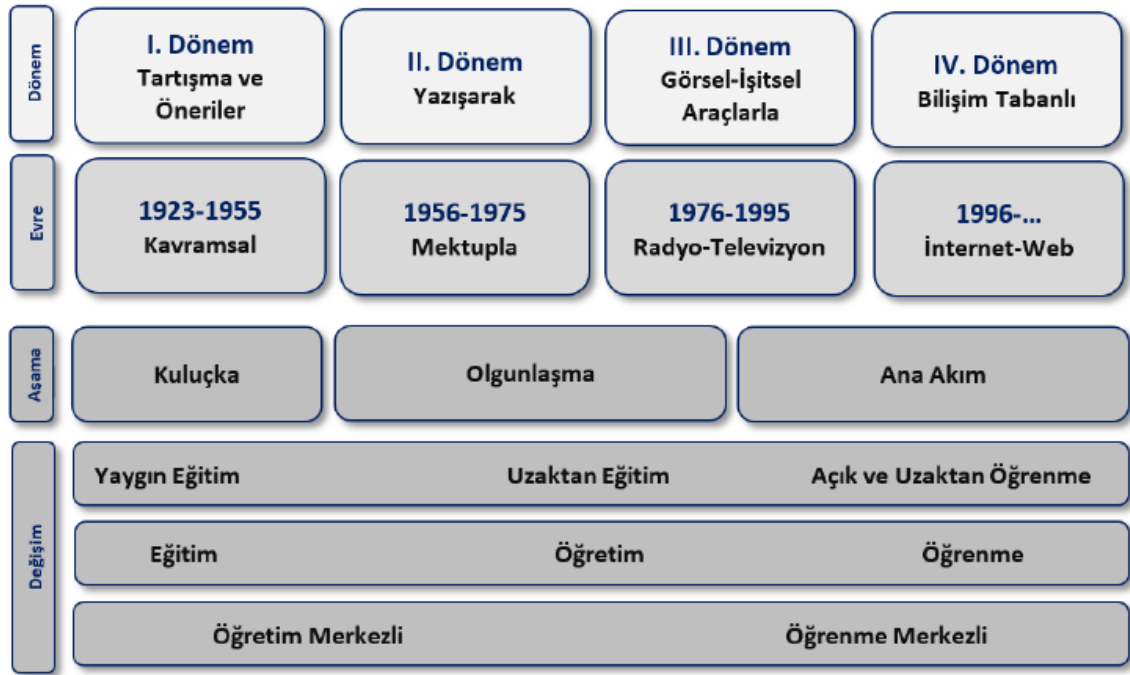
Yine 1990’lı yıllarda Anadolu Üniversitesi dünyada kayıtlı öğrenci sayısı ile uzaktan eğitim alanında eğitim veren *Mega Üniversiteler* listesinde yer almıştır (Daniel, 1996).

Gazi Üniversitesi ile Ahmet Yesevi Üniversitesi arasında 1999’da imzalanan Lisansüstü Eğitim Protokolü ile Ahmet Yesevi Üniversitesi video-konferans sistemi ile İşletme ve Turizm İşletmeciliği Yüksek Lisans eğitimlerini gerçekleştirmiş ve bu programlar sayesinde Türkiye, Kazakistan ve diğer Türk Dünyası vatandaşları uzaktan lisansüstü eğitim alabilmişlerdir (Bozkurt, 2017).

Ülkemizde ilk çevrim içi ön lisans programı olan Bilgi Yönetimi Programı 2001 yılında Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi’nde açıldı. 2000-2001 öğretim yılında son yıllarda iyice artmakta olan yabancı dil öğretmeni ihtiyacını karşılamak için Açık Öğretim

Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Lisans Programı açılmıştır (Mutlu, Özöğüt Erorta, Kip Kayabaş ve Kayabaş, 2014).

Türkiye’de ilk Uzaktan Eğitim Doktora Programı 2006 yılında Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde açıldı. Bu program uzaktan eğitim konusunda uzman akademisyenlerin yetiştirilmesine olanak sağlamıştır. Anadolu Üniversitesi’nin yanı sıra 2010 yılında İstanbul Üniversitesi’nde Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, Atatürk Üniversitesi’nde de Açık Öğretim Fakültesi kurulmuştur. Bu fakülteler 2011-2012 öğretim yılında eğitim-öğretime başlamıştır. Böylece 2010 yılından sonra üç devlet üniversitesi açık öğretim fakülteleri aracılığı ile eğitim vermeye başlamıştır (Bozkurt, 2017).

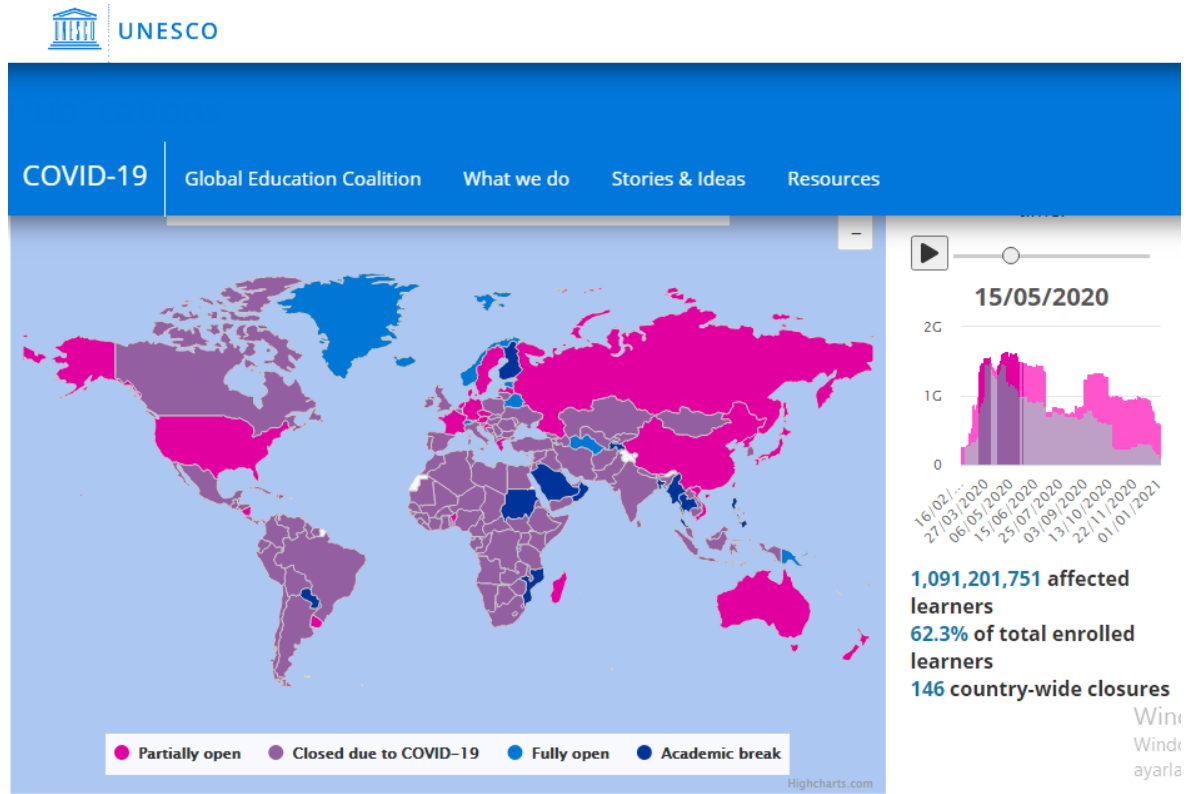

Şekil 4. Uzaktan eğitimin küresel bağlamda dönem ve evreleri-2. Bozkurt, A. (2016). *Bağlantıcı kitlesel açık çevrimiçi derslerde etkileşim örüntüleri ve öğretmen-öğrenen rollerinin belirlenmesi*. Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Günümüzde birçok üniversitede hala uzaktan eğitim yoluyla eğitim verilmektedir.

3.3. Covid-19 Sürecinde Dünyada Uzaktan Eğitim

Teknolojinin ilerlemesi ve yaygınlaşması ile dünyada uygulanan eğitim sistemlerinde geleneksel eğitimin yanı sıra uzaktan eğitim de bir seçenek olmuştur. 2020 yılında ise Covid-19 ile mücadele kapsamında uzaktan eğitim birçok okul için tek seçenek haline gelmiştir. Hatta okullarda herhangi bir vakaya rastlanmasa bile birçok okul yönetimi tedbir amaçlı internet tabanlı eğitimi uygulamaya koymuştur.

Şekil 5. Covid-19 pandemisiyle eğitimin kesintiye uğradığı ülkeler. UNESCO. (2020a). *Covid-19 Impact On Education*. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse> sayfasından erişilmiştir.

Şekilde Covid-19 sonrasında Dünya ülkelerinde eğitim kurumlarının 15.05.2020 itibariyle açık veya kapalı olma durumu gösterilmiştir. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri, Avustralya, Çin ve Almanya’da eğitim kurumları kısmen açık iken; İspanya, İtalya, Türkiye ve Ukrayna’da eğitim kurumları tamamen kapanmıştır.

UNESCO (UNESCO,2020b)'nın tespitlerine göre; okulların kapatılması, toplumlar için yüksek sosyal ve ekonomik maliyetleri de beraberinde getirmektedir. Ancak bu maliyetlerin etkileri sosyo-ekonomik durumu iyi olmayan çocuklar ve aileleri için özellikle daha da şiddetli olmaktadır. Bu durum hem eğitim sistemi içinde hem de hayatlarının diğer alanlarında zaten var olan eşitsizlikleri daha da belirgin hale getirmektedir. Bu konudaki sorunlar aşağıda daha da detaylı anlatılmaktadır:

Kesintili öğrenme: Okul eğitimi temel öğrenmeyi sağlamakta ve okullar kapandığında, çocuklar ve gençler büyüme ve gelişme fırsatlarından mahrum kalmaktadır. Özellikle okul dışında eğitim fırsatı olmayan öğrenciler için bu durum çok büyük bir dezavantaj oluşturmaktadır.

Yetersiz beslenme: Okullarda sunulan ücretsiz veya indirimli yemeklerden çok sayıda çocuk ve genç faydalanmaktadır. Ancak okulların kapanması ile yeterli ve sağlıklı beslenme şansı bulamamaktadırlar.

Öğretmenler için kafa karışıklığı ve stres: Okullar, özellikle beklenmedik ve ne kadar süreceği belli olmayacak şekilde kapandığında, öğretmenler genellikle öğrenciye ulaşma, iletişim kurma, dersi aktarabilme konularında bocalamaktadır. Uzaktan öğrenme platformlarına geçişler, en iyi koşullarda bile karmaşık ve sinir bozucu olma eğilimindedir. Pek çok bağlamda, okul kapanışları öğretmenler için izinlere veya ayrılıklara yol açmaktadır.

Uzaktan eğitim ve evde eğitim için hazırlıksız olan ebeveynler: Okullar kapandığında, ebeveynlerden genellikle çocukların evde öğrenimini desteklemeleri ve kolaylaştırmaları istenir. Bazı aileler bu durumun üstesinden gelebilirken imkanları kısıtlı olan aileler bu durumda zorlanmaktadır.

Uzaktan öğrenmeyi yaratma, sürdürme ve iyileştirme zorlukları: Okullar kapandığında alternatif yöntem arayışına girilmekte ve bu durumda uzaktan eğitime olan talep artmaktadır. Eğitimi okuldan eve taşıma sürecinin hızlı olması beraberinde geniş ölçekli problemleri de getirmektedir.

Çocuk bakımındaki aksamalar: Çalışan anne babaların çocukları genellikle okullar kapandığında tek başlarına kalmaktadırlar ve bu durum akran zorbalığı ile madde bağımlılığı da dahil olmak üzere pek çok olumsuz davranışa yol açabilmektedir. Salgın nedeniyle ailesi çalışan çocuklar çok daha uzun süre evde yalnız kalmaktadırlar.

Yüksek ekonomik maliyetler: Çalışan aileler çalışma saatleri içerisinde çocuklarını okula bırakmaktadır. Ancak okullar kapandığında birçok okul ekonomik kayba uğramakta ve bu durum ve işsizliğe neden olmaktadır.

Sağlık hizmetleri sistemlerinde istenmeyen baskı: Çocuğu olan sağlık çalışanları, okulların kapanması nedeniyle çocuk bakımı konusunda sıkıntı yaşamakta, hatta işlerine gidememektedirler. Bu da en çok ihtiyaç duyulan zamanlarda sağlık çalışanlarının aktif çalışamaması anlamına gelmektedir.

Açık kalan okullar ve okul sistemleri üzerinde artan baskı: Okulların bölgesel olarak kapanması durumunda öğrenciler açık olan okullara yönlendirilmekte, bu durum da açık olan okulların yükünü arttırmaktadır.

Okul terk oranlarında artış: Kapanan okullar yeniden açıldığında, öğrencilerin okula yeniden devam etmesi ayrı bir problemdir. Özellikle ekonomik durumu iyi olmayan ve çalışmak zorunda kalan öğrencilerin okula geri dönmesini sağlamak çok zor olmaktadır.

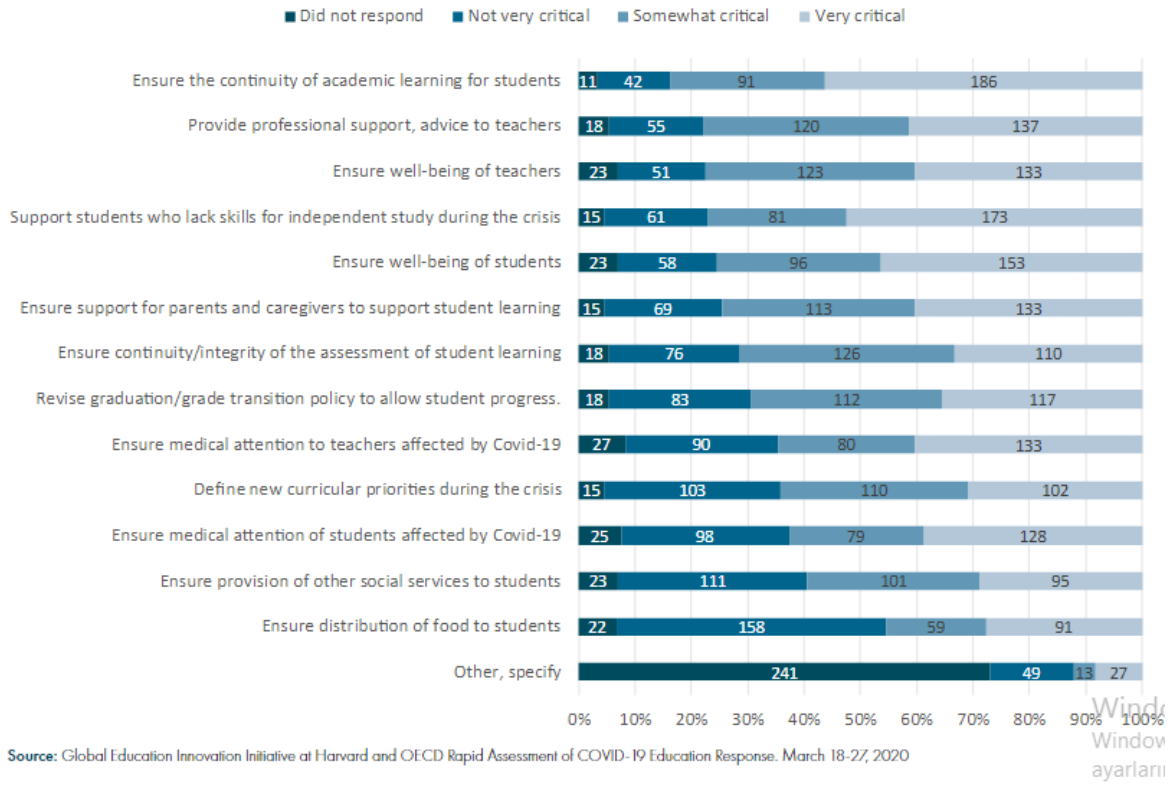
Şiddete ve sömürüye daha fazla maruz kalma: Okullar kapandığında erken yaştaki evlilikler artmakta, daha fazla çocuk örgütlere katılmakta, cinsel istismar ve çocuk işçilik oranı artmaktadır.

Sosyal izolasyon: Okullar, öğrencilerin sosyalleşmesini ve birbirleriyle etkileşim içinde olmalarını sağlayan merkezlerdir. Okullar kapandığında, çok sayıda çocuk ve genç öğrenme ve gelişim için gerekli olan sosyal etkileşimden mahrum kalmaktadır.

Öğrenmeyi ölçen ve doğrulayan zorluklar: Okulların kapanması her seviyedeki ölçme ve değerlendirme uygulamalarını zora sokmaktadır. Özellikle sınav ile öğrenci alan kurumlar

ve tarihi önceden belli olan sınavların uygulanması konuları kargaşaya neden olmaktadır. Bu durum hem öğrenciler hem de aileler için tam bir stres kaynağı olmaktadır.

Table 2 • How critical are the following education priorities in response to the crisis?

Şekil 6. Covid-19 krizinde eğitimde öncelikli konular. OECD. (2020). *A framework to guide an education response to the Covid-19 Pandemic of 2020*. https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=126_126988-t63lxsohs&title=A-framework-to-guide-an-education-response-to-the-Covid-19-Pandemic-of-2020 sayfasından erişilmiştir.

OECD, Harvard Graduate School of Education ile birlikte, Covid-19 salgınına eğitim müdahalesine yönelik rehberlik doküman yayınlamış olup, dokümanda mevcut salgından kaynaklanan krize müdahalede yapılan araştırma sonucunda;

- Öğrencilerin akademik öğrenme devamlılığının sağlanması,
- Öğretmenlere profesyonel destek ve tavsiye verilmesi,
- Öğretmenlerin sağlığının korunması,

- Bağımsız ders çalışma yeteneği olmayan öğrencilere salgın sürecinde destek verilmesi

hususları önceliklerden bazılarını teşkil etmiştir.

Covid-19 süreci bazı ülkelerin uzun vadeli uzaktan eğitim politikalarını da etkilemiştir. Örneğin, bu süreç Avrupa Birliği Komisyonu tarafından içinde hem zorlukları hem de fırsatları barındıran bir süreç olarak görülmüş, acil durum kaynaklı uzaktan eğitimden daha çok, eşitlikçi, yaratıcı, esnek, modern ve kapsayıcı bir uzaktan eğitim sisteminin temellerinin atılması için *Dijital Eğitim Eylem Planı 2021-2027* hazırlıklarına başlanmıştır (EU,2020).

Dünyada 2019 un sonlarında ortaya çıkan koronavirüs tüm ülkeleri bir kaosa sürüklemiş, her kademedeki okullar bahar döneminde kapatılmış ve eğitim alanında çeşitli arayışlara girilmiştir (Daniel, 2020).

Bu nedenle tüm dünya eğitimin devam etmesini sağlayabilmek için uzak eğitim yoluna başvurmuştur. Ancak bu konuda tecrübesi olsun olmasın tüm öğretmen ve öğrenciler uzaktan eğitim ile ders anlatmak ve ders almak zorunda kalmıştır. Bu bağlamda hem okullar hem de öğrenciler uzaktan eğitimde kullanılabilecek platform ve materyal ile sürecin işleyişine dair bilgi edinme arayışı içine girmişlerdir (Karip, 2020).

Bu süreçte Çin’de dersler eş zamansız olarak gerçekleşmiştir. Öğretmenler öğrencilere çeşitli uygulamalar aracılığı ile ders materyalleri ve çalışma planları göndermiştir. Ancak öğrenci, öğretmen ve aileler ile iletişim QQ, WeChat ve DingTalk ortamlarında çevrim içi ve eş zamanlı olarak gerçekleşmiştir (Durak, Çankaya & İzmirli, 2020).

Eğitimde eş zamanlı olmama; materyali kişinin uygun bir zamanında gönderme ya da alabilmesini, materyali depolayabilmesini, etkileşim için zaman ve mekan birlikteliğini ortadan kaldırabilmesini, materyali mektup ya da telgraf gibi geleneksel eşzamanlı olmayan araçlara göre daha hızlı iletebilmesini sağlar. Bu nedenle yeni iletişim teknolojilerinde eşzamanlı olmama faydalı bir özelliktir. Aynı zamanda eşzamanlı olmama durumu etkileşimin kaynaktan alıcıya doğru olmasını sağlar (Geray, 1994, s. 8).

Covid 19 pandemisi ile mücadele kapsamında seyahat yasağı, sokağa çıkma yasakları, maske ve sosyal mesafe gibi önlemler alınmıştır. Hemen hemen tüm ülkeler toplum bağışıklığı yerine virüsün yayılım hızını düşürmek adına önlemler almaya başlamışlardır. Pandeminin en çok sağlık sistemini etkilemekle beraber eğitim sistemine olan etkisi de azımsanmayacak kadar çok olmuştur. Bu bağlamda tüm ülkeler öğrencilerine eğitim verebilmek adına uygulanabilirliği ve başarısı hala daha tartışılan uzaktan eğitim uygulamalarını gerçekleştirmektedir. Çünkü bu şekilde öğrencilere ulaşabilmek ve eğitimi devam ettirmek kolaydır (Telli Yamamoto & Altun, 2020).

2020 yılının Haziran ayı itibariyle, UNESCO verilerine göre tüm dünyada Covid-19 pandemisi nedeniyle eğitim hayatı etkilenen öğrenci sayısı 1.089.749.858'dir. Pandemi nedeniyle alınan önlemlerden birisi de okulların kapatılarak eğitim-öğretimin çevrim içi platformlarda devam ettirilmesi olmuştur. Dolayısıyla Covid-19 pandemisi sürecinde özellikle eğitimde dijitalleşme büyük önem kazanmıştır (Yılmaz Altuntaş, Başaran, Özeke & Yılmaz, 2020).

Dünya'da bugüne kadar salgın gibi eğitimi aksatan olaylar ortaya çıkmış ancak hızlı çözümler bulunmuştur. Çünkü bu olaylar ve sahip oldukları özellikleri birbirine benzemektedir. Ülkemizde ise salgın gibi olaylara az rastlandığı ve çok fazla yayılmayıp bölgesel düzeyde olduğu için eğitimde herhangi bir aksaklık olmamıştır. Salgının görüldüğü bölgelerde tedbirler alınıp eğitim-öğretim devam edebilmiştir. Ancak 2020 yılında hayatımıza giren ve hala devam eden Covid-19 pandemisi, dünya ve ülkemiz için bir iltir ve bu nedenle salgın ile mücadelede aksaklıklar yaşanmaktadır (Kahraman,2020).

Dünya ülkeleri salgın sebebiyle yüz yüze eğitime ara vermiş, bunun sonucunda karantina döneminde evden uzaktan eğitim ile eğitim verilmesi konusunda tedbir almak zorunda kalmıştır. Bununla birlikte, ülkelerin farklı bölgelerinde uzaktan eğitim için çevrim içi ortamların kullanımına yönelik imkan bulunup bulunmaması konusu tartışmaya açılmıştır (Özer, 2020).

Eğitim- öğretim sürecinde ne öğretildiği kadar nasıl öğretildiği yani öğretim yöntemi de önem arz etmektedir. Ancak uzaktan eğitim sürecinde uygulanmaya çalışılan yöntemler yetersiz kalmaktadır. Öncelikle hem öğrenciler arasında hem de öğrenci- öğretmen arasındaki etkileşim olumsuz etkilenmektedir. Çünkü kameraların kapalı olması ve kimsenin birbirini görememesi nedeniyle iletişim kurmak yüz yüze eğitime nazaran çok zor olmaktadır. Öğretim materyallerinin kullanımı da ayrıca bir sorun oluşturmaktadır (Akbulut, Şahin & Esen, 2020).

3.4. Covid-19 Sürecinde Türkiye’de Uzaktan Eğitim

Gelişmiş ülkelere nazaran Türkiye uzaktan eğitim ile daha geç tanışmış, alt yapısını güçlendirdiği iletişim kanalları ve arttırdığı teknolojik yatırımlar ile birçok ülkenin önüne geçmeyi başarmıştır (Kırık, 2014, s.85). Hızlı gelişen teknoloji ile bu durumun toplumsal yaşamda ve özellikle eğitim alanındaki yansımaları gözlenmektedir (Özey & Demirci, 2010, s. 5).

Tüm dünyanın yabancı olduğu Covid 19 pandemisi tüm ülkelerde eğitim-öğretimi devam ettirmek adına çeşitli arayışlara yöneltmiştir. Bu anlamda özellikle çevrim içi uygulamalar ve uzaktan eğitim tercih edilmektedir. Ülkemizde de Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) hız kesmeden çalışmalarına devam etmektedir. Uzaktan eğitimi kaliteli hale getirmek ve verimi arttırmak adına hali hazırda elektronik ortamda faaliyet gösteren Eğitim Bilişim Ağı (EBA) platformu güçlendirilmiş ve Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT) ile işbirliği yoluna gidilmiştir. Ayrıca bu süreçte oluşan talep ve ihtiyaçların karşılanabilmesi için Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumları (MTEK) hem üretim becerileri hem de uyum sağlama yetenekleri ile sürece dahil olmuşlardır (Özer, 2020).

Ülkemizde Mart 2020’de ilk Covid-19 vakasının tespit edilmesinden sonra ilk ve orta dereceli okullarda eğitim uzaktan devam etmektedir ve başta internet tabanlı EBA platformu olmak üzere farklı platformlarda yaygın olarak öğrencilere eğitim hizmeti verilmektedir. Bu

bağlamda, uzun vadede gerek biyoloji dersi gerekse diğer alanlarda verilecek uzaktan eğitimlerin niteliği ve kalitesi önem arz etmektedir.

Covid-19 pandemisi sürecinde okulların yüz yüze eğitime ara vermeleri nedeniyle uzaktan eğitim yapılmaya başlanmıştır. Hali hazırda uzaktan eğitime olanak tanıyan MEB bünyesindeki EBA sistemi bir hafta gibi kısa bir süre içinde geliştirilmeye çalışılmıştır. Ülkemizde ilk vakanın görüldüğü 11 Mart tarihinden itibaren uzaktan eğitime geçilmiştir. Üniversiteler ise kendi sahip oldukları uzaktan eğitim alt yapıları ile bu süreçte uzaktan eğitim vermişlerdir. Alt yapısı olmayanlar ise yeni bir alt yapı oluşturarak eğitim öğretim faaliyetleri yapabilmışlerdir. Ancak daha önce sadece teorik derslerde kullanılan uzaktan eğitim yöntemi, salgın sonrasında tüm derslerde uygulanmaya başlanmıştır. Bu nedenle uygulamalı derslerde uzaktan eğitim yönteminin uygulanması zorlukları da beraberinde getirmiştir. Çünkü daha çok bilgisayar tabanlı uygulamalı dersler uzaktan eğitim ile verilmiştir (Kahraman, 2020).

Uzaktan eğitimde kaliteyi ve verimi arttırabilmek adına her geçen gün yeni çalışmalar yapılmaktadır. İnternet ve bilgisayar imkanı olmayan öğrencilere bu anlamda destek olunmakta ve EBA platformu sürekli geliştirilmektedir. Ayrıca okullarda EBA destek noktaları ile öğrencilere eğitime erişme imkanı verilmektedir. Ancak yine de ülkemizde çoğu ailenin ilk kez karşı karşıya kaldığı uzaktan eğitim uygulaması aileler, öğretmenler ve öğrenciler için farklı uyum problemlerine neden olmaktadır. Bu problemlerin incelenmesi, eğitim sürecinin desteklenmesi eğitim sürecinin etkililiğini arttırabilmek için bir gereklilik olarak görülmektedir.

Ülkemizde Covid-19 pandemi sürecinde eğitime kesinti yaşanmadan devam edilebilmesi amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından yayımlanan yönerge ve genelgeler aşağıda verilmiştir:

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 13.03.2020 tarihli ve 5497866 sayılı yazısı ile 16-20 Nisan 2020 tarihleri arasında yapılacak olan ara tatil öne çekilerek 16-20 Mart 2020 tarihleri arasında

uygulanmış, 23-27 Mart 2020 tarihleri arasında ise yüz yüze eğitime ara verilerek uzaktan eğitime geçilmiştir.

26.03.2020 tarihli ve 5906495 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı duyurusu ile eğitim kurumlarının tatil süresi 30.04.2020 tarihine kadar uzatılmıştır. Ancak bu süreçte uzaktan eğitim uygulamaları devam etmiştir. Bu kapsamda okullarda görev yapan idareci ve öğretmenler esnek çalışma usullerine göre görevlerini yerine getirmişlerdir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 15.04.2020 tarihli, 6406175 sayılı ve Sanal Sınıf Uygulamalarını konu alan duyuru ile 8. sınıf, lise hazırlık sınıfı ve 12. sınıf öğrencileri ile derslere giren öğretmenler kendi okullarına ayrılan zaman dilimlerinde EBA canlı ders özelliğini kullanarak ders yapmaya başlamışlardır. EBA platformu sadece bahsi geçen sınıf düzeylerinde kullanılabilmektedir. Bu duyuru ile diğer sınıf düzeylerinin ise EBA dışındaki Zoom, Teams, Hangouts Meet, Skype ve benzeri platformların ücretsiz olanlarıyla canlı ders yapabilmelerine olanak sağlanmıştır. Ancak farklı platformlarda yapılacak dersler için bazı kurallar belirlenmiştir. Bu kurallar şunlardır:

- *Bu platformlara kullanıcıların kendi sosyal medya hesapları aracılığıyla giriş yapmaması,*
- *Öğrencilerimizin kameralarının sadece zorunlu hallerde açılması, zorunlu olmayan hallerde kameraların kapalı olması,*
- *Kameraların açılması işlemini yapmaya sadece öğretmenin yetkili olması,*
- *Öğretmenler ve öğrenciler tarafından ders esnasında hiçbir şekilde kişisel verilerin kaydedilmemesi ve hiçbir platformda paylaşılmaması.*

Şekil 7. EBA canlı ders görseli. Milli Eğitim Bakanlığı. 2021. <http://www.meb.gov.tr/ebada-canlisinifla-egitim-basliyor/haber/20602/tr> sayfasından erişilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 24.04.2020 tarihli ve 6557824 sayılı duyurusu ile 23.04.2020 tarihinde EBA canlı ders özelliği 3. sınıf ve üzeri tüm sınıf düzeylerinde kullanıma açılmıştır ve her sınıf düzeyinin canlı ders yapabileceği saatler farklı olarak belirlenmiştir.

29.04.2020 tarihli ve 6668482 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı duyurusu ile Covid-19 tedbirleri kapsamında okulların tatil süresi 30.05.2020 tarihine kadar uzatılmış ve bu süreçte uzaktan eğitim uygulamalarının devam edeceği bildirilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde 08.05.2020 tarihinde yapılan değişiklik kapsamında aşağıdaki hususlara yer verilmiştir:

Olağanüstü durumlarda sınıf geçme ve öğrenci başarısının değerlendirilmesi

EK MADDE 2 - (1) İlçe, il veya ülke genelinde genel hayatı etkileyen salgın hastalık, doğal afet, elverişsiz hava koşulları gibi nedenlerle Bakanlıkça veya il/ilçe hıfzıssıhha kurulunun kararına istinaden mahalli mülkî idare amirince ortaöğretim kurumlarının tamamında ya da bir kısmında eğitim ve öğretime ara verilmesi, öğrencilerin sadece bir dönem puanının bulunması ve ara

vermeye sebep olan şartların devam etmesi nedeniyle telafi programının uygulanamayacak olması durumunda öğrencilerin yılsonu puanı, bir dönem puanı ile belirlenir.

(5) Birinci fıkrada yer verilen gerekçelerle yüz yüze yürütülmekte olan eğitim ve öğretim faaliyetlerine ara verildiği durumlarda, uzaktan eğitim yapılabilir. Ancak uzaktan eğitimde puanla değerlendirme yapılmaz.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 05.06.2020 tarihli ve 7526711 sayılı duyurusunda Covid-19 salgınının kontrol altına alınması ve halk sağlığının korunması amacıyla Cumhurbaşkanlığı tarafından alınması gereken tedbirlerin belirlendiği ve bu çerçevede Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı eğitim kurumlarında uzaktan eğitime geçildiği ve uzaktan eğitim süresinin 19 Haziran 2020 tarihine kadar uzatıldığı ifade edilmiştir.

03.07.2020 tarihli ve 2020/4 no'lu genelge ile 2020-2021 eğitim-öğretim yılına ait çalışma takvimi aşağıdaki gibi düzenlenmiştir:

1- Öğretmenlerin Mesleki Çalışmaları, 24 Ağustos 2020 Pazartesi günü başlayacaktır.

2- Birinci dönem, 31 Ağustos 2020 Pazartesi günü başlayacak ve 22 Ocak 2021 Cuma günü sona erecektir.

3- Bu kapsamda;

a) Öğrencilerin bir önceki eğitim ve öğretim yılına dair eksik konu ve kazanımları ile öğrenme kayıplarına ilişkin "Eğitim Programı", 31 Ağustos Pazartesi günü başlayacak ve 18 Eylül 2020 Cuma gününe kadar devam edecektir.

b) Öğrencilerin eksik konu ve kazanımları ile öğrenme kayıplarına yönelik olarak Bakanlığımızca hazırlanan ve sarmal yapıdaki konu ve kazanımlardan oluşan "Eğitim Programı" ile materyalleri, elektronik ortamda yayınlanacaktır. Program ve materyaller doğrultusunda eğitim süreci, zümre öğretmenlerince planlanıp uygulanacaktır. Ayrıca söz konusu eğitimler, Eğitim Bilişim Ağındaki (EBA) içeriklerle de desteklenecektir.

c) Öğrencilere, eksik konu ve kazanımlarının giderilmesi amacıyla; Eğitim Bilişim Ağı (EBA), EBA TV (İlkokul, Ortaokul, Lise) ile destekleme ve yetiştirme kursları aracılığıyla yıl boyu destek vermeye devam edilecektir.

ç) Öğrencilerin eksik konu ve kazanımlarına yönelik olarak uygulanacak Eğitim Programı, 2020-2021 eğitim ve öğretim yılında devam edecekleri yeni eğitim kurumu ve sınıflarında yapılacaktır.

...

6- Covid-19 kapsamında alınması gereken önlem ve tedbirler doğrultusunda öğrenci, öğretmen ve veliler bilgilendirilecektir.

7- Birinci dönem ara tatili, 16 Kasım 2020 Pazartesi günü başlayacak ve 20 Kasım 2020 Cuma günü sona erecektir.

8- Yarıyıl tatili, 25 Ocak 2021 Pazartesi günü başlayacak ve 05 Şubat 2021 Cuma günü sona erecektir

9- İkinci dönem, 08 Şubat 2021 Pazartesi günü başlayacak ve 18 Haziran 2021 Cuma günü sona erecektir.

10- İkinci dönem ara tatili, 12 Nisan 2021 Pazartesi günü başlayacak ve 16 Nisan 2021 Cuma günü sona erecektir.

11- Eğitim ve öğretim yılı çalışma takvimi, yukarıda belirtilen tarihler dikkate alınarak, 16/12/1996 tarihli ve 2467 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan "Millî Eğitim Bakanlığı Örgün ve Yaygın Eğitim Kurumlarının Çalışma Takvimi" örneği esaslarına göre valiliklerce düzenlenecektir.

12- 2021-2022 eğitim ve öğretim yılı, 06 Eylül 2021 Pazartesi günü başlayacaktır.

Millî Eğitim Bakanlığı'nın 06.07.2020 tarihli ve 8973241 sayılı yönergesi ile 2.07.2020 ile 28.08.2020 tarihleri arasında 11. sınıftan 12. sınıfa geçen öğrenciler ile mezun öğrencilere yönelik Destekleme ve Yetiştirme kursları açılmıştır. Alınan tedbirler doğrultusunda kursların yüz yüze gerçekleşeceği duyurulmuştur.

15.08.2020 tarihli ve 10700187 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı duyurusu ile daha önce belirlenen akademik takvim güncellenmiş olup, yapılan değişikliklere göre yeni akademik takvim aşağıdaki gibi düzenlenmiştir:

1- Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğüne bağlı eğitim kurumları istemeleri hâlinde 17 Ağustos 2020 Pazartesi gününden itibaren uzaktan eğitim yoluyla tüm kademe ve sınıf düzeylerinde öğrencilerin eksik konu ve kazanımlarına yönelik program uygulamasına başlayabilecektir.

2- 2020-2021 eğitim ve öğretim yılı 31 Ağustos 2020 Pazartesi günü itibarıyla başlayacağından resmî ve özel örgün eğitim kurumlarının tamamı bu tarihten itibaren uzaktan eğitim yoluyla öğrencilerin eksik konu ve kazanımlarına yönelik program uygulamasına başlayacaktır.

3- 21 Eylül 2020 Pazartesi gününden itibaren 2020-2021 ders yılına ilişkin öğretim programlarının işlenmesine Bakanlıkça yapılacak planlama doğrultusunda başlanacaktır.

4- Öğretmenler, mesleki çalışmalara 24 Ağustos 2020 Pazartesi günü görev yaptıkları eğitim kurumlarında başlayacaktır.

.....

7- Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde işletmelerde beceri eğitimleri, 21 Eylül 2020 tarihinden itibaren başlayacaktır.

8- Resmî ve özel eğitim kurumlarımız, 8'inci ve 12'nci sınıf öğrencileri ile mezunlara yönelik olarak, 31 Ağustos 2020 - 06 Haziran 2021 tarihleri arasında destekleme ve yetiştirme kursları açabilecektir.

25.08.2020 tarihli ve 2020/5 no'lu genelge ile 31.08.2020 ve 18.09.2020 tarihleri arasında yapılacak olan uzaktan eğitimde 2019-2020 ders yılında yüz yüze işlenemeyen konular açısından belirlenen eksik konu ve kazanımlara öncelik verileceği, kritik konu ve kazanımlara ait ders videolarının, TRT EBA İlkokul TV, TRT EBA Ortaokul TV ve TRT EBA Lise TV kanallarında yayımlanacağı, EBA alt yapısı ile açık kaynaklı diğer platformlar aracılığıyla canlı derslerin yapılacağı duyurulmuştur.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 18.09.2020 tarihli ve 13366293 sayılı duyurusunda 2020-2021 ders yılında yüz yüze ve uzaktan eğitiminin birlikte yürütüleceği, okul öncesi ve ilkokul 1. sınıfların yüz yüze eğitimin başlayacağı, diğer kademeler için salgının durumuna göre değerlendirme yapılacağı, bu süreçte tüm derslerin yüz yüze ve/veya uzaktan eğitim yolu ile verileceği ve öğrencilerin bu ders yılına ait tüm müfredattan sorumlu olacakları belirtilmiştir.

08.10.2020 tarihli ve 14431459 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı duyurusunda 12.10.2020 tarihi itibarıyla ortaöğretim hazırlık sınıfları ile 12. sınıflarda belirlenen kurallar dahilinde yüz yüze eğitime geçilmesi kararı alındığı duyurulmuştur. Duyuru metninde yer alan maddeler aşağıdaki gibidir:

1. İlgi (c) "Yüz Yüze Eğitime İlişkin Açıklamalar" konulu yazımızın uygulanmasına devam edilecek olup bununla birlikte öğrencilerin okulda geçirdikleri ders içi/dışı saatlerde maske kullanımı, sosyal mesafe ve temizlik kurallarına uymaları hususunda rehberlik ve yönlendirme yapılacak, okul yöneticileri ve öğretmenlerce de takibi yapılarak okulda gerçekleştirilecek olan yüz yüze eğitim faaliyetleri hakkında öğrencilere "Eğitim Kurumlarında Hijyen Şartlarının Geliştirilmesi ve Enfeksiyon Önleme Kontrol Kılavuzu"na göre gerekli bilgilendirmeler yapılacaktır.

2. Dersliklerdeki oturma planı fiziki mesafeyi koruyacak şekilde düzenlenecek olup bir sınıfta bulunması gereken en fazla öğrenci sayısı da bu fiziki mesafe dikkate alınarak belirlenecektir. Bu amaçla bir şube gruplara ayrılabilir, bu ayrım sonucu oluşan gruplar ayrıca e-Okul

sistemine tanımlanmayacaktır. Uzaktan eğitim sürecinde gruplar tekrar aynı şubede birleştirilecektir.

3. Okul yönetimlerince, yüz yüze eğitim için, iki gruba ayrılan şubelerden, birinci gruplar, pazartesi ve salı günleri, ikinci gruplar ise perşembe ve cuma günleri okula gelecek şekilde planlamalar yapılacaktır. Çarşamba günlerinde ise yüz yüze eğitime ara verilecek, okulun dersliklerinin ve eklentilerinin genel temizliği kapsamlı şekilde gerçekleştirilecektir. Belirlenen günlerde, günde 8 saat, her ders süresi 30 dakika, dersler arası dinlenme süresi de 10 dakika olarak uygulanacaktır. Ayrıca öğle arası uygulaması yapılmayacaktır.

4. Yüz yüze eğitimde; Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 19.02.2018 tarihli ve 56 sayılı Kararı uyarınca kabul edilen Haftalık Ders Çizelgelerinde gösterilen ortak, seçmeli ve meslekî derslerden okul yönetimince belirlenenler yüz yüze eğitim, bunların dışında kalanlar ise uzaktan eğitim yoluyla verilecek ve haftalık ders programı yeni norm ihtiyacı oluşturmayacak şekilde planlanacaktır.

.....

6. Yüz yüze eğitimle yürütülecek eğitim ve öğretim faaliyetlerine katılım isteğe bağlı olup bu hususta devam zorunluluğu aranmayacaktır. Ancak eğitim kurumunun öğrencileri takip edebilmesi ve bu kapsamda gerekli önlem ve tedbirleri alabilmesi amacıyla yüz yüze eğitim faaliyetlerine katılmayacak olan öğrenciler için velileri tarafından; Covid-19 salgını kapsamında herhangi bir nedenle öğrencisini yüz yüze eğitim için eğitim kurumuna göndermek istemediğine ilişkin talebini bir dilekçe ile eğitim kurumu müdürlüğüne iletmesi gerekecektir.

7. Yüz yüze eğitim faaliyetlerine katılmayacak öğrenciler; sınıfının konu ve kazanımlarının işlenen bölümünün tamamından sorumlu olacak, Bakanlıkça planlanan, hazırlanan, konu ve kazanımları belirlenmiş Eğitim Bilişim Ağı (EBA) üzerinden gerçekleştirilen uygulamalar ile EBA TV üzerinden yürütülen eğitimi takip edecekler ve yüz yüze eğitime katılan öğrencilerle birlikte eğitim kurumunda gerçekleştirilecek ölçme ve değerlendirme sınavlarına katılacaklardır.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 23.10.2020 tarihli ve 15473281 sayılı duyurusunda 9. sınıfların da önceden belirlenen kurallar dahilinde yüz yüze eğitime başlayacağı bildirilmiştir.

19.11.2020 tarihli ve 16964289 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı duyurusu ile 20.11.2020 ile 04.01.2021 tarihleri arasında yüz yüze eğitime ara verildiği, tüm derslerin canlı sınıf uygulamaları, TRT EBA TV, EBA portal ve açık kaynaklı diğer güvenilir platformlar üzerinden uzaktan eğitim yoluyla verileceği bildirilmiştir.

20.11.2020 tarihli ve 17032522 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı duyurusunda EBA canlı ders uygulamasında yapılan değişiklikler bildirilmiştir. Bu değişiklikler aşağıdaki gibidir:

EBA Canlı Ders özelliğiyle, Pazar günü hariç her gün 08:30 – 20:20 saatleri arasında canlı ders yapılabilmesine olanak sağlanmaktadır. Öğretmen ve öğrencilerimizin aynı anda sisteme getireceği yoğunluğun dağıtılmasının hedeflendiği okul seviyelerine göre olan zaman planlamaları ekte yer almaktadır.

- *Ekte yer alan zaman planları; hazırlık sınıfı hariç tüm seviyedeki öğrenciler için Pazartesi – Cumartesi günleri dahil her gün 9 ders olmak üzere haftalık toplam 54 EBA Canlı Ders yapılabilmesine olanak sağlanmaktadır.*

- *Lise hazırlık sınıflarının Pazar hariç her gün 08:30 – 20:20 saatleri arasında istenilen saatte ders yapabilmesine imkan sağlanmıştır.*

- *İlgi yazıda belirtilen çizelgeler esas alınarak dersler uzaktan eğitim yoluyla işlenecektir.*

- *Öğrencilerimizin sokağa çıkma yasağının olmadığı 13.00 – 16.00 aralığı ve Cuma namazı saatine denk gelen zaman aralığının dikkate alınabilmesine olanak sağlama amacıyla ilgi yazıda belirtilen günlük ve haftalık ders saatlerinden daha fazla ders saati sağlanmıştır. Öğretmenler ilgi yazıda belirtilen çizelgeleri esas alarak ders atamalarını ekte belirtilen saat aralıklarından istedikleri saatlere yapabilecektir.*

- *Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı okullarımıza harici canlı dersler özelliği açılmıştır. Harici Canlı Ders oluşturulmasıyla ilgili yardım videosu ve açıklamalar EBA'da ilgili menü altında yer almaktadır. Canlı Dersler sırasında öğrencilerin kameraları genellikle kapalı olacak, ancak ders süresince birkaç kez olmak üzere derse odaklanmayı artırmak ve kontrol amaçlı olarak öğretmenler, öğrencilerin kameralarını kısa süreli açmalarını isteyecektir.*

- *EBA Canlı Ders ve harici canlı ders atamaları öğretmenler tarafından yapılacaktır. Okul yöneticilerimizin canlı ders programlarını, zorunlu haller dışında EBA platformu kullanılacak şekilde oluşturmaları, sürecin izlenmesi, raporlanması ve değerlendirilmesi açısından önem arz etmektedir. Okul yöneticileri tarafından okullarındaki sınıf ve branş öğretmenlerinin oluşturdukları canlı ders atama raporları sistem üzerinden görüntülenebilecektir.*

- *Tüm seviyeler için şube birleştirmeden de ders atamasına olanak sağlanacak geliştirmeler yapılmıştır; okullar için kota sınırı bulunmamaktadır. Öğretmenlerimiz, istenmesi durumunda 4 şubeye kadar şube birleştirme özelliğini kullanabileceklerdir.*

18.11.2020 tarihli ve 18219678 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı duyurusunda 2020-2021 ders yılında 12-16 Nisan 2021 tarihleri arasında planlanan ara tatilin yarı yıl tatiline eklenerek 202-2021 ders yılının ikinci döneminin 15.02.2021 tarihinde başlayacağı bildirilmiştir.

BÖLÜM IV

YÖNTEM

4.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma biyoloji öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecine ilişkin görüşlerini elde etmeyi amaçlayan nitel bir çalışmadır. Nitel araştırmalar gözlem, doküman inceleme ve görüşme gibi nitel veri toplama metotlarının kullanıldığı, olay ve algıların doğal ortamında gerçekçi ve bütüncül olarak ortaya konması biçiminde bir sürecin izlendiği araştırmalardır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

4.2. Araştırmanın Modeli

Araştırmada betimsel araştırma modeli kullanılmıştır. Betimsel araştırmalar bir durumu olduğu gibi tanımlayan; kişi, grup ya da okul gibi fiziki ortamların özelliklerini tespit eden ve kısaca sunan araştırmalardır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012).

4.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Sincan İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı liselerdeki biyoloji öğretmenleri oluşturmuştur.

Araştırmanın örneklemini rastgele seçilen liselerdeki gönüllü 10 biyoloji öğretmeni oluşturmuştur. Rastgele örnekleme yöntemi; seçilebilmek adına tüm bireylerin eşit şansının olduğu ve seçimin rastgele yapıldığı bir araştırma yöntemidir (Kerlinger & Lee, 1999).

4.4. Veri Toplama Aracı

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu teknikte katılımcılara önceden hazırlanmış sorular sorulur ve konunun detaylı bir şekilde irdelenmesi sağlanır. Bu süreçte açık uçlu sorulara da yer verilir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012).

4.5. Verilerin Toplanması

Veri toplama sürecinde araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formundaki soruların geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak adına öncelikle uzman görüşü için 3 alan uzmanına sunulmuş, ardından da 3 biyoloji öğretmeni ile pilot uygulaması yapılmıştır. Pilot uygulama sonuçları ve alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda görüşme formuna son şekli verilmiş ve uygulamaya hazır hale getirilmiştir. İçinde bulunduğumuz süreç sosyal izolasyonu gerektirdiğinden katılımcılar ile zoom platformu aracılığıyla görüşülmüş ve görüşme formunda yer alan 12 açık uçlu soru bu şekilde katılımcılara yöneltilmiştir. Sorulara verilen cevaplar bilgisayar ve ses kayıt cihazı aracılığı ile kayıt altına alınmıştır.

4.6. Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi

Verilerin analizi sürecinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, benzer verileri belli motiflere göre derleyip yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Metin ya da metinlerin oluşturduğu bir öbeğin içinde yer alan belli kelime ya da kavramların tespit edilmeye çalışıldığı bu yöntemde, kelime ve kavramların var olma durumu, manaları

ve ilişkileri belirlenip analiz edilerek, metinlerde yer alan mesajlara dair çıkarımlarda bulunulur (Büyüköztürk, Kılıç  akmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2010).

Araştırmada katılımcıların kişisel bilgilerine ve demografik özelliklerine yer verilmemiştir. Bu nedenle katılımcılara ‘ ’ kodu verilmiş, ayrıca ilk görüşülen öğretmenden itibaren ‘ -1’, ‘ -2’, ‘ -3’ gibi numaralar verilmiştir. Verilerin analizinin yapılabilmesi için katılımcıların sorulara verdikleri yanıtlar yazıya dökülerek satır satır okunmuş, cevaplar doğrultusunda önceden belirlenmiş olan temalar kodlara ayrılmış ve içerik analizi ile değerlendirme yapılmıştır.

BÖLÜM V

BULGULAR VE YORUM

Araştırma neticesinde elde edilen bulgular tablolar halinde verilerek yorumlanmıştır.

5.1. Öğretmenlerin Covid-19 Salgını Sonrası Çalışma Koşullarındaki Değişiklikler

Tablo 1

Çalışma Koşullarındaki Değişiklikler

Tema	Kod	Frekans
Çalışma koşullarındaki değişiklikler	Evden çalışmak	10
	Teknolojik cihaz kullanım süresinin artması	10
	Evde hem öğretmen hem veli olmak	6
	Düzensiz ders programları	4
	Teknik ekipman sıkıntısı	4
	Aile bireylerinin hepsinin uzaktan eğitime katılması	4
	Yolda zaman kaybetmemek	2
	Esnek çalışma düzenine geçilmesi	2
	Derste öğrenci ile geçirilen sürenin azalması	1

Tablo 1’de görüldüğü üzere öğretmenlerin Covid-19 salgını sonrası çalışma koşullarındaki değişikliklere ilişkin verdiği yanıtlar incelendiğinde, öğretmenlerin hepsi “Evden çalışmak” ve “Teknolojik cihaz kullanım süresinin artması” şeklinde, 2’si “Esnek çalışma düzenine geçilmesi” şeklinde, 1’i “Derste öğrenci ile geçirilen sürenin azalması” şeklinde, 2’si “Yolda zaman kaybetmemek” şeklinde, 6’sı “Evde hem öğretmen hem veli olmak” şeklinde, 4’ü “Düzensiz ders programları” şeklinde, 4’ü “Aile bireylerinin hepsinin uzaktan eğitime katılması” şeklinde ve 4’ü “Teknik ekipman sıkıntısı” şeklinde cevaplar vermiştir.

“Covid-19 salgını sonrasında çalışma koşullarınızda ne gibi değişiklikler oldu? (çalışma süresindeki değişiklikler, çalışma ortamındaki değişiklikler)” sorusuna verilen bazı cevaplar şu şekildedir:

Ev ortamında çalışmaya başladık. Tabii ki çok büyük bir değişiklik bu bizim için. Çünkü evde hem çocuklar hem eşim birlikte çalışmaya başlayınca, uzaktan eğitim yapacak alet edevatımız hepimize yetmemeye başladı. Bazen telefonla derse girmek zorunda kaldım ki telefonla derse girince kalem kullanamıyorsun. Kalem kullanamadığımız zaman karşı tarafla çok fazla etkileşim olmuyor. O bakımdan sıkıntılar yaşadık açıkçası. Evde çocuklar olduğu zaman, onlar da online eğitim aldığı zaman bir taraftan onları takip etmek, bir taraftan da kendi derslerimi takip etmek benim için gerçekten çok sıkıntı oluşturdu. (Ö-1)

Evden yaptık eğitimleri. Hani okulda sonuçta belli saatler arasında okuldakken saat 19.00 ya da 20.00’a yazılan derslerimiz oldu. Yani çok esnek bir mesai ile çalıştık diyeyim. Cumartesi günü ders yazıldı. Dersini bitirir ev işlerine bakarsın, evli insanlar için bu çok zor. Öyle bir şey olamadı yani. Evde miyiz, işte miyiz çok ayrımı olmadı açıkçası. Esnek mesai bizi biraz yıprattı.”(Ö-8)

Evden çalışıyoruz, genellikle zoom bağlantısı ile çalışıyoruz. Çalışma sürem değişti mi? Aslında aktif çalışma sürem değişmedi. Derslerimiz otuz dakikaya indi ama ders saatlerimiz yine aynı. Haftada 24 saatlik bir ders programı var. Ama zaman anlamında okula gitme-gelme için geçirdiğimiz vakitler olmuyor, ama aktif çalışma süremiz değişmedi. Evde de olsa çalışıyoruz. Derse hazırlık yapıyoruz çünkü. (Ö-9)

Ev ortamında çalıştık, çok zorluk oldu. Bir de benim küçük çocuğum olduğu için çok sıkıntı yaşadık. Toplumun belli bir kesimi öğretmenler yatıyor gibi kötü yorumlar yaptılar. Kötü yorumlar yapıldığı için çok üzüldük. Yani, zorluk çektik açıkçası, hem evde annesiniz hem de mesleğinizi yapmaya çalışıyorsunuz. Zaten öğrenciler de çok katılım sağlamadıkları için sıkıntı oldu tabi ki. Olumsuz anlamda birçok değişiklik oldu. (Ö-7)

5.2. Çalışma Koşullarındaki Değişikliklerin Çalışma Düzenine Yansımaları

Tablo 2

Çalışma Düzenine Yansımalar

Tema	Kod	Frekans
Çalışma koşullarındaki değişikliklerin çalışma düzenine yansımaları	Performansın düşmesi	7
	Öğrencilerden dönüt alamama	5
	Sürece alışkın olmama	3
	Öğrencilerle birebir etkileşim oluşturamama	2
	Ev ve iş ayrımı yapamama	2
	Performansın değişmemesi	2
	Performansın değerlendirilememesi	1
	Psikolojik olarak iyi hissetmeme	1

Tablo 2’de görüldüğü üzere öğretmenlerin değişikliklerin çalışma düzenine yansımalarına ilişkin verdiği yanıtlar incelendiğinde, öğretmenlerin 7’si “Performansın düşmesi” şeklinde, 2’si “Performansın değişmemesi” şeklinde, 1’i “Performansın değerlendirilememesi” şeklinde, 3’ü “Sürece alışkın olmama” şeklinde, 5’i “Öğrencilerden dönüt alamama” şeklinde, 1’i “Psikolojik olarak iyi hissetmeme” şeklinde, 2’si “Öğrencilerle bire bir etkileşim oluşturamama” şeklinde, 2’si “Ev ve iş ayrımı yapamama” şeklinde cevaplar vermiştir.

“Bu değişikliklerin sizin çalışma düzeninize (performansınıza) yansımaları nasıl oldu?” sorusuna verilen bazı cevaplar şu şekildedir:

Şöyle söyleyeyim, bizim performansımız aslında öğrencilerle etkileşimle alakalı. Bu etkileşimi ne kadar sağlayabildiğimizle alakalı... Uzaktan eğitimin çok verimli olduğunu düşünüyorum. Özellikle bizim branşta uzaktan eğitimin başarılı olduğunu düşünüyorum. Neden? Çünkü biyoloji öğretmeni olduğumuz için ne kadar çok görsel materyal kullanabilirsek öğrencilerin kavraması o kadar artıyor. Bu ortam da buna çok izin veriyor. O kadar çok kaynak var ki ve

hemen elimizin altında. Ben dersler bittiğinde çok tatmin oluyordum. Ama bizim açımızdan performansımıza yansması bu şekilde. Öğrenci açısından öyle mi acaba? Öğrenciler de bizim kadar verim alabiliyor mu? O konuda daha sonra dönüşler almaya başladım. Biraz da kendimizi kandırmışız. Çok iyimser davranmışız bu konuda. Bunu da gözlemledim. Çünkü o anda öğrencilerin ne kadar konsantre olduğunu, motivasyonunun ne düzeyde olduğunu, dersle ilgilenip ilgilenmediğini tam anlamıyla izleyebilmek çok güç oldu. Bunun için aslında ben uzaktan eğitimde kameraların açık olmasına çok önem verdim. Kameraları açtırdım. Kameralar kapalı olduğu sürece dersi duvara anlatır gibi hissediyorum. Aynı zamanda bizim mesleğimiz etkileşime çok açık. Öğrencinin bir mimiğinden bile birçok şeyi anlayabiliyoruz. Anlattığımız şey kavranabildi mi? Öğrenci dersi dinliyor mu dinlemiyor mu? Anlayabiliyoruz. Bu tür sıkıntılar olduğunu gördüm. Benim performansım açısından sıkıntı yaşamadım. Birçok da avantajla karşılaştım. Ancak öğrenciler açısından verimli oldu mu? Bu bir soru işareti. (Ö-3)

Yüz yüze eğitimden uzaktan eğitim sürecine geçilmesiyle öncelikle performansımın düştüğünü söyleyebilirim. Çünkü uzaktan eğitim bildiğim veya alışkın olduğum bir eğitim şekli değildi. Bilgisayar ekranı karşısında oturarak, göremediğim ve yeterli etkileşimde bulunamadığım öğrencilerime ders anlatmaya çalışmak beni fazlasıyla rahatsız etti. Karanlığa konuşmak beni rahatsız etti. Özellikle öğrencilerden dönüt alamamak motivasyonumu düşürdü ve performansımı olumsuz etkiledi. Kendi evim ve odam da olsa uzun süre evde kalmak ve aynı ortamda ders anlatmaya çalışmak bir süre sonra çok sıkıcı hale geldi. Bu durum ilk başta avantajlı gibi görünse de birkaç hafta sonra çok sıkıcı hale geldi. (Ö-10)

Performansta bir ilerleme/gerileme olup olmadığını anlayamıyoruz, değerlendiremiyoruz. Çünkü öğrencilere ulaşmakta ne kadar başarılı olabildiğimizi saptayamıyoruz. Göz teması, beden dili bizim mesleğimizde çok önemli şeyler. Öğrenciyle göz teması kuramadığımız zaman, öğrencinin benden dilini analiz edemediğimiz zaman performansı ölçemiyoruz. Çünkü biz sadece öğretici değiliz, eğitimciyiz de aynı zamanda. Mesleğimizi tam performansla yapabildiğimize inanmıyorum. Anlatıyoruz evet, bazı öğrenciler dinleyebiliyor, alabiliyordur da ama her seviyedeki öğrenciye, farklı zeka boyutlarına sahip öğrencilere ulaşp ulaşamadığımızı bilemediğimiz için performansımızı değerlendirmemiz mümkün değil bence. (Ö-5)

5.3. Çalışma Koşullarındaki Değişikliklerin Ev Yaşamına Yansımaları

Tablo 3

Değişikliklerin ev yaşamına yansımaları

Tema	Kod	Frekans
Çalışma koşullarındaki değişikliklerin ev yaşamına yansımaları	Hem veli hem öğretmen olma	6
	Evdeki rutini ders saatlerine göre ayarlama	6
	Kendi çocuklarıyla yeterince ilgilenememe	5
	Aile bireylerinin paylaşımının azalması	5
	Aile bireyleri arasındaki tolerasın azalması	4
	Yansıma yok	2
	Bu süreçte çocuğu kreşe gönderme	2
	Bu süreçte evde olmanın rahat hissettirmesi	1

Tablo 3'te görüldüğü üzere öğretmenlerin değişikliklerin ev yaşamına yansımalarına ilişkin verdiği yanıtlar incelendiğinde, öğretmenlerin 6'sı "Hem veli hem öğretmen olma" şeklinde, 6'sı "Evdeki rutini ders saatlerine göre ayarlama" şeklinde, 5'i "Kendi çocuklarıyla yeterince ilgilenememe" şeklinde, 5'i "Aile bireylerinin paylaşımının azalması" şeklinde, 4'ü "Aile bireyleri arasındaki tolerasın azalması" şeklinde, 2'si "Bu süreçte çocuğu kreşe gönderme" şeklinde, 1'i "Bu süreçte evde olmanın rahat hissettirmesi" şeklinde, 2'si "Yansıma yok" şeklinde cevaplar vermiştir.

"Bu değişikliklerin sizin ev yaşamınıza yansımaları nasıl oldu?" sorusuna verilen bazı cevaplar şu şekildedir:

Şöyle oldu. Eşimin dersinin olduğu zamanlarda ben büyük bir stres yaşadım. Çünkü oğlum özellikle bazı derslerde çok destek istedi benden. Yanında olmam gerekiyor, sürekli kapıyı çalıyor. Kapıyı kilitleyip kendimi bir odaya kapatamıyorum. Eşime müdahale etsinler istemiyorum. Sadece oğlum değil kızım da ilgi açlığı yaşıyor. Ben gerçekten çocuklarıma yetemediğimi hissettim. Çok yansıttıysam da bunu evde ara ara bunalıma girmeye başladığımı

hissetmiştim. Ders anlatmak istiyorum, ders arasında kapı çalınıyor, çocuklarım beni çağırıyor. Çocuğa göre anne evdeyse çocukla ilgilenmeli yani. İş dediğin şey dışarıda olur, evin içinde olmaz, öyle gördükleri için. Evdeki yaşantımda özellikle çocuklarım noktasında sıkıntı yaşadım. Onları çok boşladım. Onlara karşı büyük bir vicdan azabı çekiyorum gerçekten. Müthiş bir yetersizlik duygusu hissediyorum. Sonra toleransımın dolmaya başladığını hissettiğimde maalesef sesimi yükseltmeye başladım. Çocuklar üzerinde maalesef nasıl derler bir iletişimsel şiddet yaşamaya başladığımı hissettim. Çünkü o kadar gerginim ki aynı anda otuz farklı şey düşünmek zorundayım. Çocuğa bir şey anlatmaya çalışıyorsun, tabletin şarjı bitiyor ve bu bile bir stres kaynağı. Evdeki değişiklik noktasında salonu ofis haline getirdik eşimle. Bir de zamanlamanın yarattığı sıkıntı nedeniyle biz psikolojik etkilendik. (Ö-2)

Şöyle söyleyeyim. Benim eşim de öğretmen ve iki tane de çocuğumuz var, biri 10. sınıf diğeri 7. sınıf. Aynı anda hepimiz farklı odalarda bir şekilde canlı derslere katıldık. Tabii ki ne oldu? Ev yaşamımızı ciddi bir anlamda etkiledi. Nasıl etkiledi? Ders saatlerinin net olmaması, birlikte hiçbir şey yapamıyorduk, yemek yiyemiyorduk gibi. Ev yaşamımıza yansımaları böyle oldu. Onun dışında dediğim gibi ev ortamının ayrı avantajlarını da yaşadık. Daha rahat bir ortam oldu bizim için. Yani pandemi sürecinde kendimizi rahat hissettik, virüs açısından, bulaşıp bulaşmaması açısından. Böyle bir yansıması oldu.” (Ö-3)

Öncesinde tabi evdekiler çok adapte olamadılar ama adapte olma süreci çok uzun sürmedi. Hepimiz buna çok kısa sürede adapte olduk. Yani ben dersim var dediğim zaman bana herhangi bir sıkıntı veren durum olmadı. (Ö-6)

5.4. Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Deneyimi

Tablo 4

Uzaktan Eğitim Deneyimi

Tema	Kod	Frekans
Uzaktan eğitim deneyimi	Katılımcı	6
	Eğitimci	0

Tablo 4’te görüldüğü üzere öğretmenlerin uzaktan eğitim deneyimine ilişkin verdiği yanıtlar incelendiğinde, öğretmenlerin hiçbirinin daha önce eğitimci olarak uzaktan eğitim deneyimi yok iken, 6’sının “katılımcı” olarak deneyimi vardır. Söz konusu deneyimlerin kısa süreliğine seminer vb. katılım şeklinde gerçekleştiği belirtilmiştir.

“Daha önce uzaktan eğitim deneyiminiz oldu mu? (oldu ise ne ve ne kadar süre)” sorusuna verilen bazı cevaplar şu şekildedir:

Daha önce uzaktan eğitim hiç vermedim, ama eğitim aldığım oldu. EBA'dan seminer aldığım oldu. Proje yönetimi eğitimi aldım mesela. Bilgilerinizi hatırlatıyor size. Daha önce onunla ilgili yüz yüze eğitim almıştım. Sonrasında online eğitim aldım. Bildiğim şeylerdi, çok sıkıntı çekmedim ama hiç bilmediğim bir şey bile olsa karşıdaki insanlar normal dersteymiş gibi sana anlatıyor zaten. Önemli olan orada senin bilinçli olman. Yani dersi normal dersteymiş gibi takip etmen. Bence uzaktan eğitim aslında bu anlamda çok da mantıklı. İstedığınız zaman derse katılabiliyorsunuz. Hiç sıkıntı olmuyor. (Ö-1)

Yani benim anlattığım olmadı ama benim katıldığım oldu. Uzaktan eğitim almıştım daha önce. Okul afet eğitimi, o tarz eğitimler almıştım. Hizmet içi eğitimler aldım. Beş gün kadar ya da en fazla iki hafta sürmüştü ama orada kursiyer olarak katıldım. Anlatıcı rolüne hiç girmedim. O yüzden en başta zorlandım. Konuşurken zordu. (Ö-4)

Uzaktan eğitim hep seminerler şeklinde oldu. Yani zoom üzerinden kendi branşım adına bir eğitim vermedim. Uzaktan eğitim ile uzaktan eğitimde birçok hizmet içi eğitim aldım. Yetişkin eğitimi için yapılabilecek bir şey. Anlaşılır ve performansı yüksek bir şey bence. (Ö-8)

5.5. Öğretmenlerin Öğrenciler İle Etkileşimi

Tablo 5

Öğrenciler İle Etkileşim

Tema	Kod	Frekans
Öğrenciler ile etkileşim	Kameraların kapalı olması nedeniyle dönüt alamama	7
	Etkileşim azaldı	7
	Öğrencinin aktif katılımını sağlamada zorlanma	7
	Çevrimiçi ortamda sürekli mesajlaşma	3
	Etkileşim arttı	3

Tablo 5’te görüldüğü üzere öğretmenlerin öğrenciler ile etkileşime ilişkin verdiği yanıtlar incelendiğinde, öğretmenlerin 3’ü “Etkileşim arttı” şeklinde, 7’si “Etkileşim azaldı” şeklinde, 7’si “Öğrencinin aktif katılımını sağlamada zorlanma” şeklinde, 3’ü “Çevrimiçi

ortamda sürekli mesajlaşma” şeklinde, 7’si “Kameraların kapalı olması nedeniyle dönüt alamama” şeklinde cevaplar vermiştir.

“Uzaktan eğitim sürecinde öğrencileriniz ile etkileşiminiz nasıl etkilendi?” sorusuna verilen bazı cevaplar şu şekildedir:

Yani olumsuz etkilendi. Çünkü onları duymakta, anlamakta ve derse katmakta zorlandım. Özellikle ilk başlarda bu zorluk üst seviyede idi. Zamanla bunu kendi yöntemlerimizle aşmaya çalıştık. Uzaktan olsa bile soru-cevap şeklinde, soru çözerek, öğrencilere soru sorarak, isimle hitap ederek bunu yapmaya çalıştık ama yüz yüze eğitimle kıyaslanamayacak ölçüdedir. Dolayısıyla hala ciddi sıkıntılar var ve devam ediyor. Maalesef bu konu yüz yüze eğitimle ancak aşılabılır. Uzaktan eğitimle bir yere kadar öğrenciye ulaşabiliyorsunuz. Ulaşamadığınız şeyi de değiştiremezsiniz zaten. Eğitim de ulaşım davranış değişikliği yapmak şeklinde olduğu için aslında bununla ilişkili diyebilirim. (Ö-10)

Şöyle ki öğrencilerimizle daha samimi olduk. Çünkü sürekli mesajlaşır hale geldik. Sürekli mesajlaştığımız için etkileşimimiz arttı açıkçası. Okulda sadece yüz yüze görüyorduk ama gece gündüz sürekli soru sormalar, mesaj atmalar. Endişeli, kaygılılar tabi. Onları sakinleştirmeye çalıştık. Etkileşimde aksama olmadı. Aksine dediğim gibi etkileşimimiz arttı. (Ö-1)

Kopukluklar oldu. Kişiliğiniz öğretmenliğe de yansıyor illa ki. Ben yapı gereği detaycı bir insanım. Çocuk bana bir mazeret sunuyorsa ben onu deşerim yani. Ayaküstü uyutmaya çalışmasın kimseyi diye. Bu süreçte böyle detay detay sormak istediğim şeylerde erişemiyorum çocuğa. Çocuk cevap vermiyor ki. Whats App grupları var. Pandemi sürecinden önce de benim whats app gruplarım vardı. Tüm ödevlendirmelerimi ve tüm duyurularımı oradan yapardım. Pandemi dönemi ile birlikte üç yüz bin tane farklı grup daha girdi hayatımıza. Dolayısıyla hani güya çok ama derinliği çok yavansı olan gruplar oluşmaya başladı. Dolayısıyla yüzeysel oldu gerçekten. Rehberlik grubu ayrı, akademik destek grubu ayrı, koçluk grubu ayrı derken güya çok grup var. Çocukla çok ilgileniyormuşuz gibi gözükse de bir kere ben uzaktan gerçekten çocuğa erişemiyorum. Neden? İsteyen çocuğa erişebilirim. Çünkü ben evlerinde değilim. Çocuk Ankara’da mı ondan bile haberim yok yani düşünsenize. Dolayısıyla mesaj atıyorum, arıyorum ulaşamıyorum. Arkadaşlarına soruyorum, okulu arıyorum anne babasına ulaşmaya çalışıyorum. Bana desin ki telefonum yok ya da internetim yok, ama bana bir şey desin. Çocuk resmen hayalet gibi oluyordu. Çocuklarla iletişim noktasında, bilgi alma noktasında sıkıntı yaşıyoruz. Bir de MEB’de kameralar da açık değil. Çocuğu konuşturmaya çalışıyorsun, sesinin bile duyulmasını istemiyor çok enteresan bir biçimde... Varlığından haberdar olmadığım öğrencilerim var ve bu beni aşırı rahatsız ediyor... (Ö-2)

Meslek lisesi olmasından dolayı, yani bizim aslında yapmaya çalıştığımız şey pedagojik olarak öğrencilere yaklaşmak. Yoksa hani biz derslerimizde çok fazla yararlı olamıyoruz maalesef. Yani o açıdan, pedagojik olarak bu süreç sıkıntılı oldu. Çünkü öğrencinin gözünün içine bakamadık. Hiçbir öğrenci kamerasını açmadı. Liselerde böyle mi hep? Benim ilkokulda iki çocuğum var,

ikisi de kameralarını açmak zorundalar. Bizimkiler açmıyorlar. Hiçbirini görmüyorum. Görmediğim için anlayıp anlamadıklarını hani yüzlerinden okuyamıyorum. Onları görmediğim için sanki boşluğa konuştuğum için hani çok sevgi dolu da yaklaşamıyorsun. Daha böyle ciddi oluyorsun. Bunun avantajlarını da gördüm. Daha ciddi olduğum için daha saygılarının fazla olduğunu gördüm. Sınıfta öyle olmuyor. Sınıfta espri, şaka da yapayım diye uğraşıyorum. Bazı öğrencilere sevgi ile yaklaşayım, onları da kazanayım diye uğraşıyorum. Böyle düşündüğüm zaman bazı öğrenciler bunu disiplinsizlik olarak da algılıyor. Ben kendim açıkçası uzaktan eğitimde çok rahat ettim. Çünkü daha ciddi bir ortam oluştu ve yapmak istediğim her şeyi anlattım. Yarım saatte planladığım her şeyi yaptım. Kimse karışmadı, kimse sorun çıkarmadı. Ama tabi ki ben biyolojiyi verdim ama geri dönüşünde dediğim gibi pedagojik olarak hiçbir şey yapamadık öğrencilerle. Pedagojik olarak herhangi bir yakınlaşmamız olmadı. Özellikle 9. sınıfları tanımıyoruz da. 10. sınıfları geçen yıldan tanıdığım için onlarla biraz daha yakınlık kurmaya çalışsam da 9. sınıflarla çok ciddi ders işliyoruz. Pedagojik olarak yaklaşamıyoruz. (Ö-6)

5.6. Öğrencilerin Sürece Katılımı

Tablo 6

Derse Katılım

Tema	Kod	Frekans
Derse katılım	Katılımın azalması	10
	Okulu ve dersi önemseyenlerin katılması	6
	İnternet ve teknik ekipman yetersizliği sebebiyle katılmama	4
	Meslek Lisesinde katılımın Anadolu Lisesine göre daha az olması	3
	Devam zorunluluğu olmadığı için katılmama	3
	Mart-Haziran 2020 döneminde sınav yapılmaması nedeniyle katılımın azalması	3
	9 ve 10. sınıflardaki katılımın, 11 ve 12. sınıflara göre daha çok olması	2
	Uzaktan eğitimin faydalı olmayacağını düşünenlerin katılmaması	2
	İstememelerine rağmen zorunluluk hissi nedeniyle katılma	1
	Katılımın süreklilik göstermemesi	1
	Derste olup dersi dinlememe	1

Tablo 6’da görüldüğü üzere öğretmenlerin öğrencilerin sürece katılımına ilişkin verdiği yanıtlar incelendiğinde, öğretmenlerin hepsi “Katılımın azalması” şeklinde, 6’sı “Okulu ve dersi önemseyenlerin katılması” şeklinde, 2’si “Uzaktan eğitimin faydalı olmayacağını düşünenlerin katılmaması” şeklinde, 4’ ü “İnternet ve teknik ekipman yetersizliği sebebiyle katılmama” şeklinde, 1’i “Derste olup dersi dinlememe” şeklinde, 1’i “İstememelerine rağmen zorunluluk hissi nedeniyle katılma” şeklinde, 3’ü “Mart-Haziran 2020 döneminde sınav yapılmaması nedeniyle katılımın azalması” şeklinde, 3’ü “Meslek Lisesinde katılımın

Anadolu Lisesine göre daha az olması” şeklinde, 2’si “9 ve 10. sınıflardaki katılımın, 11 ve 12. sınıflara göre daha çok olması” şeklinde, 3’ü “Devam zorunluluğu olmadığı için katılmama” şeklinde, 1’i “Katılımın süreklilik göstermemesi” şeklinde cevaplar vermiştir.

“Öğrencilerin sürece katılımı ile ilgili gözlemlerinizi nelerdir?” sorusuna verilen bazı cevaplar şu şekildedir:

Ben burada eğitimde fırsat eşitsizliği olduğunu ve fırsatı olmayan öğrencilerin çok daha geri plana atıldığını düşünüyorum ekonomik şartları yüzünden. Benim çalıştığım bölgenin sosyo-ekonomik ve kültürel durumu çok kötü. Böyle bir durumda bizim dört kardeşli, beş kardeşli öğrencilerimiz var. Evde tek telefonu olup, hocam sürem doldu, kardeşime vermem gerekiyor diyen öğrencilerimiz var. Evinde interneti olmayan; kendisinin, annesinin, babasının internetini kullanan öğrencilerimiz var. O yüzden eğitimdeki fırsat eşitsizliği bu süreçte çok daha arttı. Sürece katılabilen öğrenci varsa, ben katılma imkanı olup da katılmayanları çok değerlendirmiyorum bu noktada... (Ö-9)

Daha önce de söylediğim gibi görevlendirme ile anadolu lisesinde çalışıyorum, yeni başladım burada. Daha çok meslek lisesinde verdim uzaktan eğitim ile dersleri 23 Mart’tan itibaren. Orada en kalabalık grubumuz 10-11 kişiydi ve üç sınıf birleştirilmişti. Yani 100 kişiden 10-11 gibi bir katılım var. Sonlara doğru sayın bakanımız bunların not olarak etki etmeyeceğini söyledikten sonra katılım 3-4’e falan indi. Hatta son dönemlerde hiç katılım olmadı. Yani böyle bir süreç yaşadık. Kimisi gerçekten katılmak istiyor derse, anlamak için gayret gösteriyor. Kiminin gerçekten çok fazla bir ilgisi yok. Belki de uzaktan eğitimle anlayabileceğini düşünmüyor. Kaldı ki soru sorabiliyor. Biz mesela slaytlar açarak yapıyoruz. Sonuçta bizim görüntümüz de var olmasına rağmen slaytlar açarak, etkileşimli uygulamalar vesaire bularak, EBA’nın yasal yollardan izin verdiği sürece paylaşımlarda bulunduk elimizden geldiği kadar. Ama işte bakıyorsunuz öğrenci raporlarına, iki hafta önce verdiğimiz ödevi açmamış bile. Öğrenciden öğrenciye değişen bir süreç yaşadık diyeyim. (Ö-8)

Katılım yetersiz, çok yetersiz. Dediğim gibi hani belli öğrenciler zaten katılıyor. Gelecek kaygısı, bir amacı hedefi olan, sorumluluk bilinci yerinde olan öğrenci zaten katılıyor. Belki öğrenci de biliyor. Devamsızlık işlenecek mi hocam diye soruyorlar. Yani aslında farkında olanlar da var. Devamsızlık işlenmeyecek diye düşünüyorlar. Gerçekten de e-okula devamsızlık girilmiyor. Ama gerçekten bir şeyler öğrenmek için katılıyor bazıları, ama dediğim gibi çok az sayıda bu öğrenciler. Okulda neyse öğrenci aslında uzaktan da aynı şekilde devam ediyor. Okulda takmayanlar uzaktan da takmıyorlar. Okulda 40 dakika sonra ders bitiyor, gidiyorsunuz... (Ö-7)

5.7. Uzaktan Eğitimde Biyoloji Dersinin Etkililiği

Tablo 7

Biyoloji Dersinin Etkililiği

Tema	Kod	Frekans
Biyoloji dersinin etkililiği	Sınıf düzeyi ve konusuna göre etki derecesinin değişmesi	5
	Derse ilgili öğrenciler açısından etkili olma	4
	Somut öğrenme (laboratuvar) ortamının olmaması nedeniyle etkili olamama	2
	Görsel materyal kullanılabildiği için etkili olma	2
	Öğrenciden dönüt alınamadığı için değerlendirme yapamama	1
	Öğrenci pasifleştiği için etkili olmama	1

Tablo 7’de görüldüğü üzere öğretmenlerin uzaktan eğitimde biyoloji dersinin etkililiğine ilişkin verdiği yanıtlar incelendiğinde, öğretmenlerin 5’i “Sınıf düzeyi ve konusuna göre etki derecesinin değişmesi” şeklinde, 2’si “Somut öğrenme (laboratuvar) ortamının olmaması nedeniyle etkili olamama” şeklinde, 1’i “Öğrenciden dönüt alınamadığı için değerlendirme yapamama” şeklinde, 4’ ü “Derse ilgili öğrenciler açısından etkili olma” şeklinde, 2’si “Görsel materyal kullanılabildiği için etkili olma” şeklinde, 1’i “Öğrenci pasifleştiği için etkili olmama” şeklinde cevaplar vermiştir.

“Biyoloji dersi konuları itibariyle sizce uzaktan eğitim etkili olabildi mi?” sorusuna verilen bazı cevaplar şu şekildedir:

Bence, hayır. Çünkü öğrencilerin görmesini, dokunmasını isterim. Elimden geldiğince okulumuzda laboratuvar yok ama bulabildiğim maket ya da malzemelerle deney yaparım. En azından bir pH ölçmeyi gösteririm. O yüzden uzaktan eğitimin branşımız açısından derslerin dokunarak, yaparak öğrenilmesi gerektiğini düşünüyorum. Öğrencinin bire bir derse katılması branşımız adına önemlidir. Birçok şeye dokunup görüp, daha çok aklında kalacağı için ben bu canlı dersin interaktif olmayan bu durumun dersimizi kötü etkilediğini düşünüyorum. (Ö-5)

Konu konu ayırmak gerekiyor. İleriye doğru 10. sınıflarda genetik konusu gelecek. Nasıl genetik işleyeceğiz? Açıkçası şu an korkuyorum. Mesela, mitoz, mayoz anlattık. Sınav yaptım. Birçok

öğrenci tarafından öğrenilmemiş. Katılanların çoğu da öğrenmemiş. Ama 9. sınıflar birazcık daha, canlıların ortak özellikleri, su, asit, baz gibi şeyler birazcık daha iyi öğrenildi. Yani, konu konu ayrılabilir. Biyolojide anlaşılması daha kolay, anlaşılması daha zor diye ayırabiliriz konuları. Ama sonuçta bizim yaptığımız çalışmaları öğrenciler takip ederse yüzde seksen başarılı olacağını düşünüyorum ben. Çünkü ben ayrıca çalışma kağıdı da hazırlıyorum basitleştirilmiş. Oradan da işliyorum. EBA'dan da çalışma gönderiyorum. Bakıyorum, gönderdiğim çalışmaları çoğu öğrenci açmamış. O yüzden hani hepsi açsa, hepsi yapsa diyeceğim ki, uzaktan eğitim biyolojide uygun değil ya da uygun diyeceğim. Çalışmıyor öğrenci. Yani uygun olup olmadığını da tam kestiremiyorum. Çalışsa belki olacak. (Ö-6)

Olabildi mi sorusu farklı bir soru. Olup olmadığını ileride göreceğiz. Olabilir mi, sorusuna şöyle cevap verebilirim. Bence bizim dersimiz için uzaktan eğitim, az önce de söylediğim gibi, çok fazla bize opsiyon tanıyor. Elimizde çok fazla malzeme var, çok fazla kaynak var, görseller var, animasyon var. EBA gerçekten bu konuda bayağı zengin içerik taşıyor. Onun dışında birçok kaynaktan çok fazla bir şekilde faydalanma şansımız da oluyor. Bizim dersimiz için çok uygun. Sayısal dersler olmadığı için, aslında sayısal dersiz ama, anlatıma çok dayalı bir ders olduğu için bizim derslerimizde sadece anlatımla bir yere kadar ulaşılabilir. Yüz yüze eğitimde de aynı şekilde sıkıntı. Ama işte bu da aslında öğrencinin motivasyonunun tam ve katılımının da iyi olduğunu gözlemlese bence bu eğitim, uzaktan eğitim, bizim branşımız açısından çok büyük bir kayıp olmayacak diye düşünüyorum. Yani böyle avantajlarını da kullanabiliriz. Dezavantajları da var tabi ki ama dediğim gibi her şey öğrenci ile alakalı. Yoksa ben çok rahat ilk anlattığım derslerde çok huzur içinde dersi bitiriyordum. Ne güzel ders işledim, bak ne kadar çok şey gösterdim, bu videoyu da anlattım, böyle iyi hissederek dersi bitiriyordum. Belki buna biraz alışma süreci gerekiyor, öğrenciler için de öğretmenler için de. Mart ayındaki durumumuza göre şimdi çok daha tecrübe kazandık öğretmenler olarak. Öğrenciler de aslında tecrübe kazanıyorlar. Ama dediğim gibi, her yerde yüz yüze eğitimde de dersi çok fazla önemsemeyen öğrencilerimiz var. Burada da aynı şekilde önemsemeyen öğrenci girmiyor. Devam zorunluluğu olmadığı için katılım problemi de olmadığı için girmeyerek gösteriyor bunu. (Ö-3)

Yani, kısmen etkili oldu diyebilirim. Derse ilgili sınıflar var, ilgili öğrenciler var. Aslında onlarla dersi rahat işleyebildik. Çünkü dersle ilgili uzaktan olsa bile öğrenebileceklerinin farkındalar. Fakat derse ilgisiz sınıflar var. Bırakın ders işlemeyi bire bir görüşmeye çalıştım, telefonla bile ulaşmakta zorlandım. Çünkü öğrenciler eğitim uzaktan olunca aslında sorunların da uzak olduğunu düşünüyorlar. Sınav sürecinin ya da sorumluluğun da aslında onlara uzak olacağını düşünüyorlar. Ama uzak olmadığını gördüler. (Ö-10)

5.8. Uzaktan Eğitim ile Biyoloji Dersini Aktarırken Karşılaşılan Zorluklar

Tablo 8

Karşılaşılan Zorluklar

Tema	Kod	Frekans
Karşılaşılan zorluklar	Ekranı verimli kullanamama	3
	Laboratuvar kullanamama	2
	Herhangi bir zorluğun olmaması	2
	Kullanılan platformlardaki aksaklıklar	1
	Öğrencileri derse katamama	1
	Öğrencilerin öğrenmelerini ölçememe	1
	Yoğun kavramların bulunduğu konuları aktarma	1
	Ders süresi kısaldığı için müfredatı yetiştirememe	1
	Görsel kaynağın az olması	1
	İnternet bağlantısının kesilmesi	1

Tablo 8’de görüldüğü üzere öğretmenlerin uzaktan eğitim ile biyoloji dersini aktarmadaki zorluklara ilişkin verdiği yanıtlar incelendiğinde, öğretmenlerin 1’i “Yoğun kavramların bulunduğu konuları aktarma” şeklinde, 2’si “Laboratuvar kullanamama” şeklinde, 1’i “İnternet bağlantısının kesilmesi” şeklinde, 1’i “Kullanılan platformlardaki aksaklıklar” şeklinde, 1’i “Öğrencileri derse katamama” şeklinde, 1’i “Öğrencilerin öğrenmelerini ölçememe” şeklinde, 3’ü “Ekranı verimli kullanamama” şeklinde, 1’i “Ders süresi kısaldığı için müfredatı yetiştirememe” şeklinde, 1’i “Görsel kaynağın az olması” şeklinde, 2’si “Herhangi bir zorluğun olmaması” şeklinde cevaplar vermiştir.

“Biyoloji dersi konularını uzaktan eğitim ile aktarırken ne gibi zorluklarla karşılaştınız?” sorusuna verilen bazı cevaplar şu şekildedir:

İlk başta uzaktan eğitim acemiliğimizden dolayı, bilgisayarı ya da cep telefonunu çok performanslı kullanamamaktan dolayı animasyonları yansıtmakta çok zorlandık. Daha sonra EBA'da çok sıkıntı yaşadık. EBA'daki tıkanıklıklar, takılmalar, güncellenmemesi, yoğunluğu kaldıramaması nedeniyle çok çok zorlandık. Daha sonra alternatif platformlar devreye girince biraz işimiz kolaylaştı. Dosya paylaşımımız arttıkça işimiz kolaylaştı. (Ö-5)

Özellikle bazı kavramları verirken, bazı konularda kavramlar çok yoğun, eğer öğrenciler ön hazırlık yapmamışlarsa kavramları sadece uzaktan anlatmak öğrenci için fazla bir şey ifade etmiyor. İnsanlar kavramlarla düşünüyorlar. Daha sonra kavramlara bağlı olarak açıklama yaptığımız zaman yine anlamıyorlar. Dolayısıyla kavramları vermekte zorlandığımı söyleyebilirim. Benim öğrencilerim 11. ve 12. sınıf seviyesinde olmasına rağmen kavramları vermek, kavramların üzerinde düşünmelerini sağlamak düşündüğümde daha zor oldu. Aslında bu durumun oluşmasında öğrencilerin derse, uzaktan eğitime ilgisizliği de büyük bir etkendi. Çünkü öğrenciler uzaktan eğitimi ilk başta şöyle algıladılar. Hani, televizyon izler gibi, belgesel izler gibi, youtube uygulamasından herhangi bir şey izler gibi düşündüler. Ama böyle olmadığı zaman içerisinde anlaşıldı. (Ö-10)

Benim yaşadığım en sıkıntılı şeyler bence uzaktan eğitimde biz bilgisayarı çok daha iyi kullanabiliriz. Üç boyutlu görseller veya sesli, resimli görseller kullanılabilir ama elimizde materyal çok az. Bilgisayarda sürekli tarıyorum görsel ne kullanılabilir diye. Üç boyutlu veya sesli anlatımlar neler kullanılabilir diye. Örneğin 10. sınıfta mayoz bölünme veya mitoz bölünmeyi anlatırken daha bunu canlandırarak anlatılan görselleri vardı ama bulamadım ben. Hala ara ara bakarım, sunumlar, özellikle Türkçe sunumlar genellikle powerpoint şeklinde, powerpointi biz de yapıyoruz. Powerpoint hazırlamada sorun yok. Onların yabancı kaynaklarda canlandırılmış görselleri var aslında ve onların sayısı çok az. Kullanabileceğimiz materyal, görsel materyal çok az. Biyoloji anlamında bunların çoğaltılması gerektiğini düşünüyorum. Ve hepsinde çoğaltılması gerekiyor. Örneğin, bir gözü anlatırken, ben bunları görmüştüm ama yabancı kaynaklarda vardı, kullanamadım. Örneğin, gözü üç boyutlu gösteren, katmanları gösteren maketlerin ve bunların sunumlarının olması lazım. Olsa ben alıp kullanabileceğim, sunum haline getirebileceğim. Ama çok yeterli değil. (Ö-9)

Duyularına hitap edilen konularda sıkıntı yaşadık. Öğrenci bir şeyi görecektir, belki bir şeye dokunacak, yüz yüze olsa belki bunları yapacak. Ya da bir deney ile bunu yapabilecek. Birçok anlatım yöntem ve tekniği var. Uzaktan eğitimde biz sadece anlatım tekniğini uygulamak zorunda kaldık. Duyularına hitap edemedik. Soru cevap yönteminde öğrenci karşımda mı değil mi görmediğim için soruyorum ama hiçbir şeye cevap alamıyorum mesela. Cevap almayı beklesem ya da tek tek sorsam, yarım saatlik sürede yapmam gerekeni yapamıyorum. O yüzden yani sıkıntılar bunlar. Yani duyularına hitap edememek, görsel, işitsel, ne bileyim bir şey, bir kimyasal koklayacak öğrenci belki sonra öğrencinin aklında kalacak. Yani böyle şeyler. Onun haricinde hep anlatım yöntemini kullandık. Yani video da seyrettirdik ama onlar da yine anlatım yöntemiyle yapılan şeyler. (Ö-6)

5.9. Zorlukların Aşılabilmesi İçin Öneriler

Tablo 9
Öneriler

Tema	Kod	Frekans
Öneriler	Kameraların açık olması ve öğrencilerin görülebilmesi	2
	Öğrencilere uzaktan eğitime yönelik farkındalık çalışmalarının yapılması	2
	EBATV nin görsel içerik olarak zenginleştirilmesi	2
	Ekran kullanımı ile ilgili hizmet içi eğitimlerin verilmesi	2
	Görsel materyal sayısının artırılması	1
	Sınavların yapılmaması	1
	Her öğrenciye internet ve teknik ekipman imkanı sağlanması	1
	Devam zorunluluğunun olması	1
	Ders kitaplarının uzaktan eğitime uygun hale getirilmesi	1

Tablo 9’da görüldüğü üzere öğretmenlerin zorlukların aşılabilmesi için önerilere ilişkin verdiği yanıtlar incelendiğinde, öğretmenlerin 1’i “Ders kitaplarının uzaktan eğitime uygun hale getirilmesi” şeklinde, 2’si “Öğrencilere uzaktan eğitime yönelik farkındalık çalışmalarının yapılması” şeklinde, 1’i “Sınavların yapılması” şeklinde, 2’si “Ekran kullanımı ile ilgili hizmet içi eğitimlerin verilmesi” şeklinde, 1’ “Görsel materyal sayısının artırılması” şeklinde, 2’si “EBA TV’ nin görsel içerik olarak zenginleştirilmesi” şeklinde, 1’i “Her öğrenciye internet ve teknik ekipman imkanı sağlanması” şeklinde, 1’i “Devam zorunluluğunun olması” şeklinde, 2’si “Kameraların açık olması ve öğrencilerin görülebilmesi” şeklinde cevaplar vermiştir.

“Bu zorlukların aşılabilmesi için önerileriniz nelerdir?” sorusuna verilen bazı cevaplar şu şekildedir:

Şöyle, bizim bu süreçte en büyük sıkıntımız bence öğrencinin kendi iç disiplinini sağlayıp derslere başından sonuna kadar adapte olamaması. En büyük sıkıntımız bu. Bu zorlukların aşılabilmesi için veli desteği çok önemli ama çalışan anne baba olduğu zaman veli desteği de sıfır maalesef. Mesela uzaktan eğitim ilk başladığında sınav sıkıntımız falan da yoktu. Öğrenciler ilk dönemki notlarıyla geçeceklerini bildikleri için dersler daha kötüydü. Ama bu dönemin başından itibaren öğrenciler sınava da gireceklerini bildikleri için daha ciddiye aldılar. O yüzden bence sınavlar kalkmamalı. Ben zaten en başından beri söyledim öğrencilere, biyolojiye ne kadar adapte olursan yaşam şansın o kadar artar. Siz de bu sürece ne kadar hızlı adapte olursanız eğer başarı şansınız o kadar artar dedim. Öğrencilere bir defa, tamam yaşadığımız süreç zor, haklısınız, demek yerine öğrencilerin mevcut durumu kabul etmelerini sağlamalıyız bence. Evet, şartlarımız bu, bu şartlarda böyle ders alacaksınız. Başka şansımız yok ve herkes aynı durumda. O yüzden sınavların kalkması, konuların kalkması falan olamaması gerekiyor. Öğrencilerin zora alışması gerekiyor bence. (Ö-1)

Aslında, ekran kullanımı, ekrana yazı yazma ya da bununla ilgili uzaktan eğitimde hizmet içi eğitim verilse ben direkt katılıyorum yani. Ekran daha etkili nasıl kullanılır, öğrenciye konu anlatımı sırasında ya da hazır slaytlar, sunumlar, animasyonlar olabilir... (Ö-4)

Anlatım yöntemi kullandığım zaman sıkıntı olmuyor aslında ama iş öğrencilerin isteğine bağlı hale geliyor. Öğrencinin isteğini artırıcı bir şeyler yapabiliriz. Çünkü otururken sıkılıyorlar. Geçenlerde Ankara Milli Eğitim Müdürlüğü'nün zoom üzerinden yaptığı bir yayın izledim, hizmet içi eğitim şeklinde. O öğretmenin anlatımı çok hoşuma gitmişti, hikaye edici anlatımın öğrenciyi çok motive ettiğinden bahsetmişti. O da anlatırken bize bir hikaye ile anlatmıştı. Bu benim o zamandan beri aklımda. Gerçekten çok sıkıcı anlatıyoruz dersleri. Bir hikaye edici bir şey olsa. Bu konuda herkesin donanımı yok. Ben genelde hücre ile ilgili hikaye yazarım. Ama bunu sadece hücre konusunda yaparım... Mesela, hikaye gibi farklı yöntemler bize göstellerser, biyoloji konularını nasıl anlatacağımızla ilgili böyle şeyler olsa, artık bu anlatım yöntemi uzaktan eğitimde olmazsa olmaz bir yöntem ise, görsel bir şey yapamıyoruz, deney yapamıyoruz, dokunamıyoruz, öğrencilerle pedagojik olarak bağ kuramıyoruz, o zaman masal dinler gibi, hikaye dinler gibi imkan verilse bize, bunula ilgili kitaplar çıksa biz bunları okusak, bilim insanların hayatları olabilir...(Ö-6)

Ders kitapları yüz yüze eğitim için hazırlanmış, ki onda bile sıkıntılar var. Yapılan çalışmalarda ders kitapları uzaktan eğitime uygun şekilde de hazırlanabilir. Kendi kendine öğrenmeye göre hazırlanabilir. Uzaktan yaptığımız öğrenciyi motive etmektir. İşin büyük kısmı öğrenciye düşüyor aslında, biz kontrol edeceğiz, temel kavramları vermeye çalışacağız. Öğrenci de elindeki kaynaklarla gerisini getirecek. Fakat kitaplar buna uygun değil. Bazı öğrenciler internette farklı kanaldan bir şeyler öğrenmeye çalışıyor ama internet gerçekten faydalı bilgilerin yanında aslında birçok yararsız bilginin, videonun da bulunduğu bir alan. Dolayısıyla bir kavram karmaşası oluyor. Bu kapsamda, dediğim gibi ders kitapları yeniden gözden geçirilip uzaktan eğitime de uygun şekilde hazırlanabilir. Farklı kaynaklar da hazırlanabilir. Özellikle kendi kendine öğrenmeyle ilgili kaynaklar da hazırlanabilir. Bunun yanında

öğrencilerde anlayış değişikliğine ihtiyaç var. Öğrenciler uzaktan eğitimi uzun bir süre eğitim olarak kabul etmediler her ne kadar öğretmenler bunu vermiş olsa da. Yani eğitimin sadece okullarda olmadığını, dört duvar arasında olmayacağını anlatmak lazım. Aslında bu çok eski bir kavram olmasına rağmen eğitim dört duvarla sınırlı bir alanda verilmez. Öğrenciler, teknoloji döneminin öğrencileri olmasına rağmen bu fıkirden oldukça uzaklar. Eğitim okulda zorunlu olan, öğrencinin almak zorunda olduğu, öğretmenin de vermek zorunda olduğu belli kavramların ezberletildiği bir süreç olarak düşünülüyor. Dolayısıyla burada sıkıntılar var. Öğrencilerde anlayış değişikliğine ihtiyaç var. Bu konuda çalışmalar yapılabilir. Eğitim uzaktan da olabilir, yüz yüze de olabilir. Öğretmen faktörü göz önünde bulundurulmayabilir. Kendi kendine de olabilir. Kişinin ihtiyacına göre aslında birçok alanda kendini eğitebilir. (Ö-10)

5.10. Uzaktan Eğitimle Biyoloji Dersini Aktarırken Karşılaşılan Avantajlar

Tablo 10

Karşılaşılan Avantajlar

Tema	Kod	Frekans
Karşılaşılan avantajlar	Görsel ve işitsel materyal kullanımının artması	6
	Disiplin probleminin yaşanmaması	2
	Öğrencilere her an ulaşma imkanının olması	1
	Avantajı yok	1

Tablo 10’da görüldüğü üzere öğretmenlerin karşılaşılan avantajlara ilişkin verdiği yanıtlar incelendiğinde, öğretmenlerin 6’sı “Görsel ve işitsel materyal kullanımının artması” şeklinde, 1’i “Öğrencilere her an ulaşma imkanının olması” şeklinde, 2’si “Disiplin probleminin yaşanmaması” şeklinde, 1’i “Avantajı yok” şeklinde cevaplar vermiştir.

“Biyoloji dersi konularını uzaktan eğitim ile aktarırken ne gibi avantajlar ile karşılaştınız?” sorusuna verilen bazı cevaplar şu şekildedir:

En büyük avantajı şuydu. İstedğim saatte öğrencilere ulaşabiliyorum. Tekrar dersleri yapma sıkıntımız yok. Öğrenci okulda sabahtan akşama kadar sekiz saat duruyor ve ek ders yapma şansı yok ama orada saat dokuzda da çağırırsanız öğrenciler geliyorlar. (Ö-1)

Evet, avantaj olarak, kalp anlatırken tahtaya kalp çiziyorum ve onun için de bir zaman harcıyorum aslında. Ama bu sefer ne yaptım, burada şekil üzerinden direkt göstererek daha kolay oldu. O anlamda çok kolay oldu. Bunun dışında, öğrencilerin sınıftaki gibi birbirleriyle konuşması tarzı sorunlar yoktu. Ders daha akıcı bir şekilde gitti. Onun dışında, aslında ben sonradan dersi sınıfta işliyormuş gibi hissettim. Materyallerimi de hazırladım ona uygun olarak. Bazı etkileşimli akıllı tahta materyallerini de kullandık. Avantajları teknolojiyi de daha yakından kullanmamızı sağladı diyebiliriz. (Ö-4)

Grafikler, animasyonlar kullanabilme, dosya paylaşımı yapabilme, bunlar avantaj oldu. (Ö-5)

Karşılaştım, şöyle avantajlarını gördüm. 11 ve 12. sınıflardan ilgili olan sınıflarla özellikle temel kavramları bilen sınıflarla çok rahat ders işledim. Birçok farklı kaynağı pdf olarak açarak aslında anlamadıkları bir konuyla ilgili farklı kaynaklardan soru çözme imkanımız oldu. Aslında istekli öğrenciler, hazırbulunmuşluk seviyesi yüksek olan öğrenciler hızlı bir şekilde sürece adapte olup o soruları rahatlıkla çözebildiler. Sınıf ortamında uzun sürede çözülemeyecek soruları öğrencilerin katılımıyla daha kısa sürede çözebildim. Anlamadıkları noktaları rahatlıkla ifade edebildim. Tabi burada öğrencinin derse katılımı en önemli etkenlerden bir tanesi. (Ö-10)

5.11. Uzaktan Eğitimin Eğitim Sürecine Dahil Olmasına İlişkin Görüşler

Tablo 11
Görüşler

Tema	Kod	Frekans
Görüşler	Yüz yüze eğitime destek olarak kullanılması	10
	Olağanüstü durumlarda kullanılması	2

Tablo 11’de görüldüğü üzere öğretmenlerin uzaktan eğitimin eğitim sürecine dahil olmasına ilişkin verdiği yanıtlar incelendiğinde, öğretmenlerin hepsi “Yüz yüze eğitime destek olarak kullanılması” şeklinde, 2’si “Olağanüstü durumlarda kullanılması” şeklinde cevaplar vermiştir.

“Sizce uzaktan eğitim bundan sonra eğitim sürecine dahil olmalı mı? (Evet ise neden?)” sorusuna verilen bazı cevaplar şu şekildedir:

Evet, bence dahil olmalı. Önemli bir parçası olmalı. Nedenine geleyim. Şimdi, değişik nedenlerden dolayı yüz yüze eğitim yapılamadığında ya da yüz yüze eğitim yeterli olmadığı zaman uzaktan eğitim yüz yüze eğitimi desteklemeli. Farklı yaş gruplarında olabilir bu.

Üniversitelerde olabiliyorsa liselerde, ilköğretimde rahatlıkla uygulanabilir. Öğrenme eksiklikleri giderilebilir. Çünkü öğrenciler farklı nedenlerden dolayı ciddi anlamda öğrenme eksikliği içerisinde olabiliyorlar. Bu kapsamda, rahatlıkla uygulanabilir. Hastalık ve doğal afet gibi durumlarda öğrenciler ve öğretmenler bir araya gelemediğinde uzaktan eğitim süreci gerçekten etkili olarak kullanılabilir. Halbuki yüz yüze eğitimin bu anlamda yerini tutmaz ama eğitimsiz kalmaktan kat ve kat iyidir. Öğrenciyi eğitimden, okuldan en azından belli ölçüde uzaklaştırmadan temel düzeyde kavramlar verilebilir. (Ö-10)

Edilmeli, bence takviye anlamında, normal süreç içerisindeki akışın içine zoraki yedirilmiş bir online eğitim olarak değil, tamamen gönüllülük esasına dayalı isteyen öğretmenlerin istediği platformdan öğrencilere ulaşabilmesinin önünü açacak bir şey olabilir. Neden? Biyoloji dersinin ders saatinin az olmasından mütevellit. Okulda ders anlatıyoruz ama soru çözmeye vakit kalmıyor. Özellikle 9. sınıflarda konuyu yetiştirmek mümkün değil. Soru çözmeyen öğrencide kalıcılığı olmuyor...Online eğitim takviye ders olarak katılmalı. (Ö-2)

Bence olmalı ama şu anlamda olmalı. Esnek mesai saatleri olmamalı. Mesela sabahçı öğrenciler için öğlen okul bitimine kadar, öğlenci öğrenciler için sabahtan öğretmenin uygun saatine konulabilir. Ama 5 gibi bir saatle sınırlı tutulmalı. Birincisi bu. İkincisi de konu anlatmaya yönelik değil, yapılan konunun test ile pratiğinin yapılması ya da uygulamasının yapılması, deney vs. şeklinde olabilir. Tabi bu sürecin devam etmesi için de bütün öğrencilerin aynı şartlar altında olması lazım. Bütün öğrencilerin evinde internet, dijital tablet vs. ve ders izleyici uygulamaların olması lazım. Fırsat eşitliği sağlandıktan sonra olması lazım. Uzaktan eğitim verdiğim zaman kırk kişilik sınıfta benim on öğrencim derse girecekse ben onlarla ders yapmaktan mutlu olurum ama kalan otuz kişiye ulaşamamak beni üzer. (Ö-8)

5.12. Uzaktan Eğitimle İlgili İlave Görüşler

Tablo-12

İlave Hususlar

Tema	Kod	Frekans
İlave hususlar	Rehberlik servisleri etkin bir şekilde sürece dahil olmalı	2
	Yok	2
	EBA altyapısı güçlendirilmeli	1
	Öğrencilere pedagojik olarak yaklaşmamak	1
	Kameraların açık olması	1
	Öğretmenlerin sürecin işleyişi hakkında önceden bilgilendirilmesi	1
	Uzaktan eğitimin yüz yüze eğitimin alternatifi olmaması	1
	Öğrenci ve velilerin uzaktan eğitime istekli olmamaları	1

Tablo 12’de görüldüğü üzere öğretmenlerin uzaktan eğitimle ilgili ilave hususlara ilişkin verdiği yanıtlar incelendiğinde, öğretmenlerin 1’i “EBA altyapısı güçlendirilmeli” şeklinde, 2’si “Rehberlik servisleri etkin bir şekilde sürece dahil olmalı” şeklinde, 1’i “Öğrenci ve velilerin uzaktan eğitime istekli olmamaları” şeklinde, 1’i “Öğrencilere pedagojik olarak yaklaşmamak” şeklinde, 1’i “Kameraların açık olması” şeklinde, 1’i “Öğretmenlerin sürecin işleyişi hakkında önceden bilgilendirilmesi” şeklinde, 1’i “Uzaktan eğitimin yüz yüze eğitimin alternatifi olmaması” şeklinde, 2’si “Yok” şeklinde cevaplar vermiştir.

“Sizin Covid-19 sürecinde uzaktan eğitim ile ilgili eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?” sorusuna verilen bazı cevaplar şu şekildedir:

Bence bu durumda rehberlik servisleri biraz geri kaldı. Geri kaldığını düşünüyorum. Öğrencilere uzaktan eğitimin ne kadar gerekli olduğunu, kendilerinin hala öğrenci olduklarını, bir tatil sürecinde olmadıklarını, rehberlik servisi desteğiyle biraz daha velilere ulaşarak ve biraz daha diyalog kurularak iletilmesi gerektiğini düşünüyorum. Çünkü birçok öğrenci

bilincinde değil bu işin. Kendilerini tatilde zannediyorlar. Mevcut konulardan sorumlu olmadıklarını, şu anda bir eğitim görmediklerini düşünüyorlar. Kendilerinin kaybedilmiş bir gençlik olduğunu düşünüyorlar. Bunu düşünen çok eğitimli kesim de var, öğretmen arkadaşlar da var. Burada, bence rehberlik servislerinin hem meslektaşlarımıza hem de öğrencilerimize destek vermesi gerektiğini düşünüyorum. (Ö-5)

Kameraların açık olmasını istiyorum. Öğrenciler beni görüyor ama ben de onları görmek istiyorum. Gerçekten beni dinliyorlar mı? Yoksa bilgisayarı açıp gidiyorlar mı? Yoksa bir taraftan yemek yiyip bir taraftan beni mi izliyorlar? Gerçekten orada ne yapıyorlar merak ediyorum. Bilmiyorum nasıl yapılır, nasıl yapılmaz? Bir fikrim yok. Ama olsaydı güzel olurdu. Tabi bunun dezavantajları da eminim vardır. O yüzden zaten kameraları kapatın da denmiştir...(Ö-8)

Evet, var. Zor bir süreç. Elimizden geleni yapıyoruz. Biz öğretmenlerin yatmadığını, çalıştığımızı ve bu algının yanlış bir şekilde aktarıldığını düşünüyorum. Bu süreçte evde olabiliriz ama hep işteyiz. Bunun vurgulanması gerektiğini düşünüyorum. Bir de bu süreçte herşeyden en son bizim haberimizin olması sahada olan bizler için maalesef dezavantaj. Ne itibarımız kaldı, ne güvenimiz kaldı. Öğrenci soru sorarken bile 'siz de bilmiyorsunuzdur ama' diye başlayan cümleler kurduğu zaman bizim hiçbir işlevimiz kalmıyor. O yüzden öğretmenler sürece dahil edilmeli ve öğretmenler de dinlenmeli. Lütfen bizi dinlesinler. (Ö-9)

BÖLÜM VI

SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmada Covid-19 pandemi sürecindeki uzaktan eğitime ilişkin biyoloji öğretmenlerinin görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda ulaşılan sonuçlar tartışılmış ve öneriler sunulmuştur.

6.1. Sonuçlar

6.1.1. Öğretmenlerin Covid-19 Salgını Sonrası Çalışma Koşullarındaki Değişiklikler İle İlgili Sonuçlar

Covid-19 pandemisi sürecinde yüz yüze eğitime ara verilmesi ile uzaktan eğitime geçilmiş ve böylece dersler çevrim içi platformlar aracılığıyla evden yapılmaya başlanmıştır. Sonuç olarak eğitim-öğretim yapılan yer okul değil ev ortamı olmuştur. Öğretmenlerin bu süreçte çalışma koşullarındaki değişiklikler ile ilgili elde edilen bulguların sonuçlarına göre uzaktan eğitim ile birlikte teknolojik cihaz kullanım süresi artmıştır. Bu durum özellikle aile bireylerinin hepsinin uzaktan eğitime katılması durumunu yaşayan öğretmenler için teknik ekipman edinme sıkıntısını ortaya çıkarmıştır. Bulgulardan elde edilen bir diğer sonuç evde hem öğretmen hem de veli olunması nedeniyle ortaya çıkan rol karmaşasıdır. Öğretmenler evde hem mesleklerini icra etmeye çalışıp hem de kendi çocuklarının velisi pozisyonunu

yürütmeye çalışırken oldukça zorlanmışlardır. Bu durumda kendi çocuklarına yeterince zaman ayıramama ve onların ihtiyaçlarını yeterince karşılayamama durumu ortaya çıkmıştır. Bulguların işaret ettiği başka bir sonuç da bu süreçte esnek çalışma düzenine geçilmesi nedeniyle planlama sıkıntısının ortaya çıkmasıdır. Özellikle günün her saatine yayılabilecek kadar esnek ve düzensiz ders programlarının da bu durumda büyük etkisi olmuştur.

6.1.2. Çalışma Koşullarındaki Değişikliklerin Çalışma Düzenine Yansımaları İle İlgili Sonuçlar

Çalışma koşullarındaki değişikliklerin çalışma düzenine yansımaları ile elde edilen bulguların sonuçlarına göre öğretmenlerin çoğunun performansı yüz yüze eğitime kıyasla düşmüştür. Performans düşüklüğünün en büyük nedeni olarak öğrenciler ile etkili iletişim kuramama ve onlardan dönüt alamama durumu gösterilmiştir. Bu durum da göstermiştir ki öğrenciler ile yüz yüze eğitimde olduğu gibi birebir iletişim kurulamadığında, onlardan dönüt alınamadığında öğretmenler mesleklerini tam olarak icra edemediklerini düşündükleri için performanslarından memnun kalmamışlardır.

6.1.3. Çalışma Koşullarındaki Değişikliklerin Ev Yaşamına Yansımaları İle İlgili Sonuçlar

Çalışma koşullarındaki değişikliklerin ev yaşamına yansımaları ile ilgili elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin evde hem veli hem de öğretmen olma durumu ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak yüz yüze eğitim yaparken okulda öğretmen evde veli konumunda olan öğretmenler bu süreçte evde her iki rolü de üstlenmişlerdir. Okulda sadece mesleki anlamda çalışırken okulun eve taşınması ile bocalamışlardır. Ayrıca bulgulardan elde edilen bir diğer sonuca göre derslerin evden yapılmaya başlanması ile aile içi iletişim azalmış ve olumsuz etkilenmiştir. Çünkü ev ve ders planlaması yapılırken öncelik derslere verilmiştir. Evdeki günlük rutin derslerden arta kalan zamanlarda gerçekleştirilmiştir. Bir diğer yansıma da göstermiştir ki bu süreçte öğretmenler kendi çocukları ile yeterince ilgilenememiştir. Sonuç

olarak birçok kişinin çalışmamakla itham ettiği öğretmenler bu süreçte evden de derslerine katılmışlar, öğrencileriyle imkanlar dahilinde ilgilenmişler, hatta tüm bunları yaparken kendi ailelerini ihmal etmişlerdir.

6.1.4. Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Deneyimi İle İlgili Sonuçlar

Öğretmenlerin uzaktan eğitim deneyimi ile ilgili elde edilen bulgulara göre öğretmenler daha önce eğitimci olarak uzaktan eğitimi deneyimlememişler; ancak bazı öğretmenler katılımcı olarak uzaktan eğitim deneyimi edinmişlerdir. Sonuç olarak öğretmenler uzaktan eğitim ile ilk kez karşılaşmışlar ve bu süreç onlar için de yeni bir deneyim olmuştur.

6.1.5. Öğretmenlerin Öğrenciler İle Etkileşimi İle İlgili Sonuçlar

Elde edilen bulgulara göre öğretmenler genel olarak etkileşimin azaldığını; etkileşimi azaltan faktörlerin öğrenciyi görememek, kameraların kapalı olması nedeniyle dönüt alamamak ve onları derse katmada zorlanmak olduğunu ifade etmişlerdir.

Öğretmenlik sadece öğrenciye bilgi aktarımı yapılan değil aynı zamanda öğrenci ile duygusal bağ kurulan bir meslektir. Eğitim öğretimin en önemli unsurlarından biri öğretmen- öğrenci arasındaki etkileşimdir ve bu etkileşimin en önemli parçası da göz göze gelebilmektir. Öğretmenler öğrencinin gözüne bakınca dersi anlayıp anlamadığını ya da herhangi bir probleminin olup olmadığını anlayabilir, öğrenciye pedagojik yaklaşabilir ve süreci bu doğrultuda ilerletebilirler. Ancak bulgular yolu ile varılan sonuca göre uzaktan eğitim sürecinde öğretmen ve öğrenci bir arada olamayıp birbirini göremeyince aralarındaki etkileşim olumsuz etkilenmiş ve azalmıştır.

6.1.6. Öğrencilerin Sürece Katılımı İle İlgili Sonuçlar

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin tamamı öğrencilerin sürece katılımının azaldığını ifade etmiştir. Bakioğlu ve Çevik (2020)'in Covid-19 sürecinde fen bilimleri öğretmenleri ile çalıştıkları araştırmada da öğrenci katılımının az olduğu ifade edilmiştir. Genel olarak derse katılan öğrencilerin okulu ve dersi önemseyenler olduğu, katılmayanların ise çeşitli gerekçelerle katılmadıkları belirtilmiştir. Sürece katılmama nedenleri olarak başta internet ve teknik ekipman yetersizliği olmak üzere, devam zorunluluğunun olmaması ve sınavların yapılmaması gibi durumlar gösterilmiştir. Bu sonuç Çakın ve Külekçi Akyavuz (2020)'un çalışması ile de benzerlik göstermektedir. Onların çalışma sonucuna göre de öğrencilerin derse katılımı oldukça azdır ve bu durumun başlıca nedeni internet ve teknik ekipman yetersizliği olarak gösterilmiştir.

Bulgulardan ulaşılan sonuçlara göre eğitim süreci okulda yürütülürken genellikle tam katılım sağlayan öğrenciler uzaktan eğitim sürecinde derslere yeterince katılmamıştır. Öğrencilerin derslere katılmalarını sağlayacak donanıma sahip olmamaları bu durumun oluşmasındaki en büyük etkidir. Öğrenmek isteyip dersle ilgilenen öğrenciler internet ve teknik ekipmana sahip ise derslere katılmakta ancak sahip değilse katılamamaktadır. Öğrencilerin derslere katılmamasında devam zorunluluğunun ve sınavların olmaması da çok büyük bir etkidir. Yüz yüze eğitimde devam zorunluluğunun bulunması öğrencinin okula devam etmesini sağlarken uzaktan eğitimde devam zorunluluğunun olmaması nedeniyle öğrenciler derslerden kopma noktasına gelmiştir. Devam zorunluluğunun olabilmesi için her öğrencinin eşit fırsatlara sahip olması gerektiği de uzaktan eğitimin irdelenmesi gereken ayrı bir boyutudur. Ayrıca sınavların yapılmaması öğrencinin derslere ilgisini ve devam etme durumunu azaltmıştır.

6.1.7.Uzaktan Eğitimde Biyoloji Dersinin Etkililiği İle İlgili Sonuçlar

Elde edilen bulgulara göre genel olarak öğretmenler uzaktan eğitimde biyoloji dersinin etkililiğinin sınıf düzeyi ve konusuna göre değiştiğini ifade etmişlerdir. Ancak dersin etkililiğini etkileyen diğer bir faktörün de öğrencinin derse olan ilgisi olduğunu belirtmişlerdir. Bunlara ek olarak somut öğrenme ortamının sağlanamaması, öğrencilerden dönüt alamama, öğrencinin bu süreçte pasif hale gelmesi ve görsel materyal kullanımı uzaktan eğitimde biyoloji dersinin etkililiğini etkileyen diğer faktörler olarak tespit edilmiştir.

Bulgulardan yola çıkılarak elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin tutumu uzaktan eğitimdeki biyoloji dersinin etki derecesini belirleyen en önemli faktördür. Derse ilgisi olan ve öğrenmek isteyen öğrenciler açısından biyoloji dersi bu süreçte etkili olabilmiştir. Uzaktan eğitim ile biyoloji dersinde bazı konuları aktarmak kolay iken bazı konuları ise aktarmak oldukça güç olmuştur. Özellikle deney yapılması ve öğrencilerin aktif olarak katılması gereken konularda dersin etkililiği azalırken, sözel ifadelerin bulunduğu konularda ise dersin etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

6.1.8.Uzaktan Eğitim İle Biyoloji Dersini Aktarırken Karşılaşılan Zorluklar İle İlgili Sonuçlar

Biyoloji dersini aktarırken karşılaşılan zorluklara ilişkin elde edilen bulgulara göre ekranı verimli kullanamama, deney yapamama, internet ve kullanılan platformlardaki aksaklıklar, öğrenciyi derse katamayıp öğrenmelerini ölçememe gibi durumlar karşılaşılan zorluklardan bazılarıdır.

Bulgulardan yola çıkılarak öğretmenlerin ekran kullanımına tam olarak hakim olmadıkları, somut öğrenme ortamının oluşturulması gereken konularda deney bile yapamadıkları, internet bağlantısının ara ara ya da sürekli olarak koptuğu ve ders işlenen platformlara bağlanamadıkları, platformun yoğunluk nedeniyle açılmadığı, öğrenciye tam olarak

ulaşamayıp derse dahil edilemediği ve ölçme değerlendirme işleminin yapılamadığı sonuçlarına varılmıştır. Benzer bulgulara Başaran, Doğan, Karaoğlu & şahin (2020)'in yaptıkları çalışmada da rastlanmıştır. Covid-19 pandemi sürecindeki uzaktan eğitimin verimliliğinin araştırıldığı çalışmada sınırlı etkileşim, derse aktif katılımın sağlanamaması, teknik aksaklık kaynaklı derse bağlanmada karşılaşılan zorluklar, bireysel farklılıklara uygun olmama, alt yapı, fırsat eşitsizliği, içerik ve materyal eksikliği uzaktan eğitimin tespit edilen yönleri olmuştur.

6.1.9. Zorlukların Aşılabilmesi İçin Öneriler İle İlgili Sonuçlar

Uzaktan eğitimde biyoloji dersini aktarırken karşılaşılan zorlukların aşılabilmesi için öneriler ile ilgili bulgular doğrultusunda öğrencilere farkındalık çalışmaları yapılması, EBA TV'nin görsel içerik olarak zenginleştirilmesi, öğrenci kameralarının açık olması ve öğretmenlere ekran kullanımı ile ilgili hizmet içi eğitimlerin verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Elde edilen bugular yoluyla ulaşılan sonuçlara göre öğrenci ve velilerin uzaktan eğitim sürecinde yeterince istekli olmadıkları için onların motivasyonunu arttırmak amacıyla farkındalık çalışmaları yapılması gerekmektedir. Bir başka sonuca göre bu süreçte tek kaynak ekran olduğu için ekranda kullanılabilecek ve kalıcı öğrenmeyi sağlayacak materyal sayısı özellikle EBA TV' deki görsel materyallerin sayısı artırılıp, ders kitapları uzaktan eğitime uygun hale getirilmeli ve ekranı aktif kullanan öğretmenlerin bu becerilerini geliştirmek için hizmet içi eğitimler verilmelidir. Bunların yanı sıra tüm öğrencilere internet ve teknik ekipman imkanı sunulup derse devam zorunluluğunun olması durumunda öğrencilerin derse katılımı artırılıp ders daha verimli hale getirileceği düşüncesi elde edilen diğer bir sonuçtur. Çakın ve Külekçi Yavuz (2020)'in araştırmasında da öğrenci ve veli motivasyonu ile ilgili sonuçlar paralellik göstermektedir. Bu araştırmada da öğrenci ve velilerin bilinçlendirilip motivasyonlarını artırıcı etkinliklerin yapılması gerektiği sonucuna varılmıştır.

6.1.10. Uzaktan Eğitimle Biyoloji Dersini Aktarıırken Karşılaşılan Avantajlar İle İlgili Sonuçlar

Elde edilen bulgulara göre görsel –işitsel materyal kullanımı, disiplin probleminin olmaması ve öğrencilere her an ulaşabilme imkanı uzaktan eğitimle biyoloji dersini aktarmada avantaj olarak ifade edilmiştir.

Sonuç olarak öğretmenler bu süreçte yüz yüze eğitime göre çok sayıda görsel ve işitsel materyal kullanabilmiş ve bu durum dersin işlenişi ve aktarımını kolaylaştırmıştır. Okulda özellikle meslek liselerinde öğrencileri derse konsantre etmek daha zor iken bu süreçte daha kolay olmuş ve disiplin problemi yaşanmamıştır. Ayrıca öğrenciye her an ulaşabilmek ve sürekli iletişim halinde olmak diğer bir avantaj olarak ortaya çıkmıştır.

6.1.11. Uzaktan Eğitimin Eğitim Sürecine Dahil Olmasına İlişkin Görüşler İle İlgili Sonuçlar

Araştırmanın bulgularına göre öğretmenlerin tamamı uzaktan eğitimin yüz yüze eğitime destek niteliğinde dahil edilebileceğini ifade etmişlerdir.

Bulgulardan elde edilen sonuca göre uzaktan eğitim doğal afet ve olağanüstü durumlarda yüz yüze eğitime alternatif olarak kullanılabilir, ancak yüz yüze eğitimin yerini tutamaz. O nedenle uzaktan eğitim soru çözmek, görsel materyal kullanmak ve öğrenme eksiklerini gidermek amacıyla yüz yüze eğitime sadece destek olmak amacıyla kullanılabilir.

6.1.12. Uzaktan Eğitimle İlgili İlave Görüşler İle İlgili Sonuçlar

Uzaktan eğitim ile ilgili ilave görüşlerden elde edilen bulgulara göre uzaktan eğitim sürecinde rehberlik servislerinin etkinliğinin artırılması gerekliliği, öğrenci ve velilerin istekli olmadıkları, kameraların açık olması gerektiği, öğrencilere pedagojik olarak yaklaşamadığı, uzaktan eğitimin yüz yüze eğitimin alternafi olarak görülmemesi ve öğretmenlerin süreç ile ilgili önceden haberdar olmaları gerektiği ifade edilmiştir.

Bulgular göstermiştir ki bu süreçte rehberlik servisleri pasif kalmış, öğrenci ve veliye pedagojik anlamda ulaşıp motivasyonu güçlendirmede etkisini hissettirmemiştir. Öğrencilerin kameralarının kapalı olması hem öğrenci ile etkileşimi olumsuz etkilemiş hem de öğrenciden dönüt almayı zorlaştırmıştır. Bu nedenle öğrencilerin kameralarının açık olması uzaktan eğitim sürecini daha da verimli hale getirecektir. Bir diğer husus ise öğrencilerin tek iletişim kanalı olan öğretmenlerin sürecin işleyişine dair geç haberdar olmaları ve bu durumda öğrencileri yeterince bilgilendirememeleridir. Bu durum hem öğretmen motivasyonunu ve derse hazırlık sürecini aksatmış, hem de öğrencinin gözünde öğretmeni değersizleştirmiştir.

6.2. Öneriler

1. Covid-19 pandemisi ile uzaktan eğitim süreci başlamış oldu ve eğitim yapılan yer okuldan eve taşındı. Uzaktan eğitim ile ilk kez karşılaşan öğrenci ve öğretmenler bu sürece uyum sağlamakta zorlandılar. Evde hem öğretmen hem de veli olan öğretmenler ise uzaktan eğitim sürecinin zorluklarını çok daha fazla hissettiler ve bu durumun en büyük nedenleri olarak esnek mesai ve düzensiz ders programları gösterilebilir. Bu nedenle uzaktan eğitim sürecinin zaman planlaması daha düzenli ve işlevsel hale getirilerek öğretmenlerin motivasyon ve performansı artırılabilir.
2. Covid-19 pandemi sürecinde eğitimin tüm kademelerinde uzaktan eğitim uygulamaları yapılmaya başlandı. Bu uygulamalar örgün ilk ve orta dereceli okullarda daha önce yapılmadığı için uzaktan eğitim sürecine hazırlıksız olarak başlandı. Derslerin çevrim içi ortamlarda yapılmaya başlanmasıyla öğrenciler arasındaki sosyoekonomik farklılıklar gün yüzüne çıktı. İnterneti olan ve canlı derslere katılmayı sağlayacak tablet, bilgisayar telefon gibi araçları bulunan öğrenciler için uzaktan eğitim olumsuzluk oluşturmazken bu imkanlara sahip olmayan öğrenciler için ise süreç aynı şekilde işleyememektedir. Bu da belirgin bir fırsat eşitsizliğini gözler önüne sermektedir. Bu nedenle her öğrenciye internet ve teknik ekipman (bilgisayar, tablet vs.) sağlanarak fırsat eşitsizliği ortadan kaldırılabilir.

3. Uzaktan eğitim sürecine katılım beklenenden çok az olmaktadır ve bu durumun en önemli nedenlerinden biri öğrencilerin derslere olan ilgisinin azalmasıdır. Bu nedenle öğrencilere ve velilere motivasyonu arttırıcı etkinlikler hazırlanabilir. Öğrencilere sürecin gerekliliğini ve özelliklerini anlatarak ilgilerini çekecek, velilere de öğrencilere destek olabilmek adına geliştirici etkinlikler sunacak programlar hazırlanabilir. Bu programların hazırlanmasında uzman psikolog ve rehber öğretmenler iş birliği içinde çalışabilir.
4. Uzaktan eğitim sürecine katılımın az olmasının nedenlerinden biri de derslere devam etme zorunluluğunun olmamasıdır. Her öğrencinin eşit imkanlara sahip olması sağlandıktan sonra derslere devam etme zorunluluğunun olması gerekmektedir. Öğrenciler bu zorunluluk olmayınca kendilerini derslere girmek zorunda hissetmemektedirler.
5. Bu süreçte kimi okullarda sınavlar yapılırken kimi okullarda sınavlar yapılamamış ve ölçme değerlendirme uygulamaları tam anlamıyla yerine getirilememiştir. Bu durum öğrencilerde öğrenme güdüsünü de azaltmıştır. O nedenle çevrim içi olarak ya da gerekli tedbirleri aldıktan sonra yüz yüze sınavlar yapılmalıdır.
6. Yine uzaktan eğitim sürecinde canlı derslerde öğrencilerin kameralarının kapalı olması nedeniyle öğrenci- öğretmen arasında etkileşim yeterince sağlanamamaktadır ve öğrenciden dönüt alınamamaktadır. Kameraların açık olmasının bir takım dezavantajları olsa da bunların ortadan kaldırılarak öğrenci ve öğretmenlerin birbirlerini görmesi sağlanmalıdır. Etkileşim sağlanabilmesi için kameraların açık olması gerekmektedir.
7. Öğretmenler uzaktan eğitim sürecinde kendilerini teknolojik araçları kullanma açısından geliştirmişlerdir ancak yine de daha profesyonel olarak ekranı kullanmalarını sağlayacak hizmet içi eğitimler verilebilir.
8. Biyoloji dersinde özellikle yaparak yaşayarak öğrenme kalıcı öğrenmeyi sağlamada çok önemli bir yer tutar. Uzaktan eğitim sürecinde somut öğrenme ortamı oluşturulamadığı için video, animasyon gibi görsel materyaller çok önem arz etmektedir. Ulaşılabilen materyallerin yabancı kaynaklardan elde edilebilmesi ve dilinin Türkçe olmaması anlama

zorluğunu ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin anlayabileceği materyallerin oluşturulması, bunların öğrencilerin ve öğretmenlerin kullanımına sunulması gerekmektedir. Derse uygun materyaller hazırlandıktan sonra EBA TV’de de kullanılabilir ve EBA TV görsel materyal açısından zenginleştirilebilir.

9. Bu süreçte uzaktan eğitim yapıldığı ve derslere evden devam edildiği halde, öğretmenler birçok kesim tarafından çalışmamakla itham edilmekte ve yersiz eleştirilere maruz kalmaktadır. Mesleklerini takdir toplamak için değil, öğrencilerini en iyi şekilde yetiştirmek için icra eden öğretmenler yine de bu durumdan olumsuz etkilenmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin süreç içindeki rollerini topluma benimsetme çalışmaları yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Ak, Ö. (2020). Soğuk algınlığından ölümcül salgına! küresel kâbus: coronavirüs ve Covid 19. *Bilim ve Teknik Dergisi*, 628, 12-27.
- Akbulut, M., Şahin, U.& Esen, A. C. (2020). More than a virus: How COVID 19 infected education in Turkey? *Journal of Social Science Education*, 19, 30-42. DOI 10.4119/jsse-3490
- Akca, Ö. (2006). *Uzaktan eğitim öğrencilerinin iletişim engelleri ile ilgili öğrenci görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Akkoyunlu, B., İşman, A. & Odabaşı, H. F. (2015). *Eğitim teknolojileri okumaları*. Ankara: Ayrıntı.
- Aktaş, Ö., Büyüктаş, B., Gülle, M. & Yıldız, M. (2020). Covid-19 virüsünden kaynaklanan izolasyon günlerinde spor bilimleri öğrencilerinin uzaktan eğitime karşı tutumları. *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-9.
- Ally, M. (2004). Foundations of educational theory for online learning. In T. Anderson & F. Elloumi (Eds.), *Theory and practice of online learning* (pp. 3-31). Athabasca, Canada: Athabasca University.
- Asım, A. (Ed.). (2018). *Eğitim bilimine giriş*. Konya: Eğitim.
- Aslan, R. (2020). Tarihten günümüze epidemiler, pandemiler ve covid-19. *Ayrıntı Dergisi*, 8(85), 35-41.

- Başaran, M., Doğan, E., Karaoğlu, E. & Şahin, E. (2020). Koronavirüs (covid-19) pandemi sürecinin getirisi olan uzaktan eğitimin etkililiği üzerine bir çalışma. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 368-397.
- Bakioğlu, B. & Çevik, M. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Turkish Studies*, 15(4), 109-129.
- Bozkurt, A. (2017). Türkiye’de uzaktan eğitimin dünü, bugünü ve yarını. *Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 85-124.
- Bozkurt, A. (2016). *Bağlantıcı kitlesel açık çevrimiçi derslerde etkileşim örüntüleri ve öğrenen-öğreten rollerinin belirlenmesi*. Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Budak, F. & Korkmaz, Ş. (2020). Covid-19 pandemi sürecine yönelik genel bir değerlendirme: Türkiye örneği. *Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi (SOYAD)*, 1, 62-79.
- Büyüköztürk, Ş. Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz,Ş. & Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem A.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*, Ankara: Pegem Akademi.
- Can, E. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 11-53.
- Cebeci, Z. (2004). Türkiye ulusal e-üniversitesi için bir model çalışması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 75-88.
- Celep, C. (2019). *Karşılaştırmalı eğitim yönetimi*. İstanbul: Hiperlink

- Çakın,M. & Külekçi Akyavuz, E. (2020). Covid-19 süreci ve eğitime yansımaları: öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(2), 165-186.
- Daniel, J.S. (1996). *Mega-universities and knowledge media: Technology strategies for higher education*. London: Kogan Page.
- Daniel, S.J. (2020). Education and the covid-19 pandemic. *Prospects*, <https://doi.org/10.1007/s11125-020-09464-3>
- Durak, G., Çankaya, S. & İzmirli, S. (2020). Covid-19 pandemi döneminde Türkiye'deki üniversitelerin uzaktan eğitim sistemlerinin incelenmesi. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 14(1), 787-809.
- Erturgut, R. (2008). İnternet temelli uzaktan eğitimin örgütsel, sosyal, pedagojik ve teknolojik bileşenleri. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 1(2), 79-85.
- EU. (2020). *Digital education action plan (2021-2027)*. https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/digital-education-action-plan_en
- Fidan, M. (2020). Covid-19 belirsizliğinde eğitim: İlkokulda zorunlu uzaktan eğitime ilişkin öğretmen görüşleri. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 24- 43
- Geray, H. (1994). *Yeni iletişim teknolojileri*. Ankara: Kılıçarslan.
- Gök, B. (2011). *Uzaktan eğitimde görev alan öğretim elemanlarının uzaktan eğitim algısı*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Bilişim Enstitüsü, Ankara.
- Gülbahar, Y. (2012). *E-Öğrenme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Gündüz, A.Y. (2013) *Öğretmen adaylarının uzaktan eğitim algısı*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

- Görgülü Arı, A. & Hayır Kanat, M. (2020). Covid-19 (koronavirüs) üzerine öğretmen adaylarının görüşleri. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Salgın Hastalıklar Özel Sayısı*, 459-492.
- İşman, A. (1998). *Uzaktan eğitim*. Sakarya: Değişim.
- İşman, A. (2011). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Pegem A.
- Kahraman, M. E. (2020). Covid-19 salgınının uygulamalı derslere etkisi ve bu derslerin uzaktan eğitimle yürütülmesi: Temel tasarım dersi örneği. *İMÜ Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 6(1), 44-56.
- Karasar, Şahin. (1999). *Sanal yüksek eğitim: Yeni iletişim teknolojilerinden internetin kullanımı*. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Karip, E. (2020). *Covid-19: okulların kapatılması ve sonrası*. <https://tedmem.org/vurus/covid-19-okullarin-kapatilmasi-ve-sonrasi> sayfasından erişilmiştir.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Pegem A.
- Kerlinger, F. N. & Lee, H. B. (1999). *Foundations of behavioral research*. New York: Harcourt College.
- Kırık, A. M. (2014). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi ve Türkiye’ deki durumu. *Marmara İletişim Dergisi*, (21), 73-94.
- Kırmızıgül, H. G. (2020). Covid-19 salgını ve beraberinde getirdiği eğitim süreci. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 7(5), 283-289.
- Koçer, E. (2001). *Web tabanlı eğitim*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.

- Kol, E. (2015) *Farklı programlardaki öğretim elemanlarının uzaktan eğitim ortamlarına uyum aşamalarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Kurnaz, E. & Serçemeli, M. (2020). Covid-19 pandemi döneminde akademisyenlerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademisi Dergisi*, 2(3), 262-288.
- Mazzolini, M. & Maddison, S. (2003). Sage, guide or ghost? The effect of instructor intervention on student participation in online discussion forums. *Computers & Education*, 40(3), 237-253. [https://doi.org/10.1016/S0360-1315\(02\)00129-X](https://doi.org/10.1016/S0360-1315(02)00129-X)
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2020). *EBA'da canlı sınıfla eğitim başlıyor*. <http://www.meb.gov.tr/ebada-canlisinifla-egitim-basliyor/haber/20602/tr> sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2020a). *İdari izin*. https://maol.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_03/16140039_idari_izin.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2020b). *İdari izin*. http://akorenhem.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/42/02/214351/dosyalar/2020_03/30154301_ek1585572033760_0.udf.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2020). *Sanal sınıf uygulamaları*. <https://www.maarifmevzuati.com/wp-content/uploads/2020/04/SANAL-SINIF-UYGULAMALARI-KONULU-YAZI.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2020). *EBA canlı ders görseli*. <http://www.meb.gov.tr/ebada-canlisinifla-egitim-basliyor/haber/20602/tr> sayfasından erişilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2020). *EBA canlı sınıf özelliğinin açılması.*

<https://www.maarifmevzuati.com/wp-content/uploads/2020/04/EBA-CANLI-SINIF-%C3%96ZELL%C4%B0%C4%9E%C4%B0N%C4%B0N-A%C3%87ILMASI-KONULU-YAZI.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2020). *İdari izin uzatılması.*

<https://www.maarifmevzuati.com/wp-content/uploads/2020/04/%C4%B0DAR%C4%B0-%C4%B0ZN%C4%B0N-UZATILMASI-KONULU-YAZI-1.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2020). *Haziran 2020 mesleki çalışma programı.*

http://aliyepozcuilkokulu.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/33/13/727625/dosyalar/2020_06/09155354_Haziran_2020_Mesleki_CalYYma_ProgramY_yazY.pdf sayfasından erişilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2020). *2020-2021 eğitim ve öğretim yılı çalışma takvimi.*

http://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_07/11203132_03183844_2020-2021_CYalYsYma_Takvimi_Genelge-2020-4_03.07.2020.pdf sayfasından erişilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2020). *Yaz kursları.*

https://yenisehir33.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_07/08092804_Yaz_KurslarY_.pdf sayfasından erişilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2020). *2020-2021 eğitim ve öğretim yılı çalışma takvimine ilişkin açıklamalar.*

http://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_08/15215032_2020-2021_EgYitim_ve_OYgYretim_YYIY_CYALISYMA_TAKVIYMIYNE_IYLIYSYKIYN_ACYIKLAMALAR.pdf sayfasından erişilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2020). *31 Ağustos 2020 tarihinde başlayacak “eğitim programı”.*

<https://www.maarifmevzuati.com/wp-content/uploads/2020/08/31-A%C4%9EUSTOS-2020-TAR%C4%B0H%C4%B0NDE-BA%C5%9ELAYACAK-%E2%80%9CE%C4%9E%C4%B0T%C4%B0M-PROGRAMI%E2%80%9D.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2020). *Yüz yüze eğitime ilişkin açıklamalar.*

<https://www.memurlar.net/common/news/documents/927842/18092020-13044945.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2020). *Ortaöğretim kurumlarında yüz yüze eğitim.*

http://gazisahinanadolu.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/06/09/966472/dosyalar/2020_10/09115832_Ortaogretim_KurumlarYnda_YuYz_YuYze_EgYitim_08.10.2020.pdf sayfasından erişilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2020). *Ortaöğretim kurumlarının 9 uncu sınıflarında yüz yüze eğitim.*

<https://www.maarifmevzuati.com/wp-content/uploads/2020/10/ORTAOGRETIM-KURUMLARININ-9-UNCU-SINIFLARINDA-YUZ-YUZE-EGITIM.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2020). *Yüz yüze eğitime ara verilmesi.*

http://ookgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_11/19181356_Yuz_Yuze_EYitim_e_Ara_Verilmesi-1.pdf sayfasından erişilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2020). *EBA canlı sınıf uygulama esasları.*

<https://www.maarifmevzuati.com/wp-content/uploads/2020/11/EBA-CANLI-SINIF-UYGULAMA-ESASLARI-KONULU-YAZI.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2020). *Ölçme ve değerlendirme uygulamaları.*

<https://www.maarifmevzuati.com/wp-content/uploads/2020/12/OLCME-VE-DEGERLENDIRME-UYGULAMALARI-KONULU-YAZI.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. (2020). *T.C. Resmi Gazete*, 31121, 8 Mayıs 2020.

Mutlu, M. E., Özöğüt Erorta, Ö., Kip Kayabaş, B., & Kayabaş, İ. (2014). Anadolu üniversitesi açıköğretim sisteminde e-öğrenmenin gelişimi. Özkul, A. E., Aydın, C. H., Toprak, E. & Genç Kumtepe, E (Ed). *Açıköğretimle 30 Yıl* (s. 1-58). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

OECD. (2020). *A framework to guide an education response to the Covid-19 Pandemic of 2020*. https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=126_126988-t63lxosohs&title=A-framework-to-guide-an-education-response-to-the-Covid-19-Pandemic-of-2020 sayfasından erişilmiştir.

Özarslan, M., Kubat, B. & Bay, F. Ö. (2007). *Uzaktan eğitim için entegre ofis dersinin web tabanlı içeriğinin geliştirilmesi ve üretilmesi*. IX. Akademik Bilişim Konferansı'nda sunulmuş bildiri, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya. https://ab.org.tr/ab07/kitap/ozarslan_kubat_AB07.pdf sayfasından erişilmiştir.

Özer, B. (2011) *Uzaktan eğitim programlarının öğrenci ve öğretim üyesi görüşleri açısından değerlendirilmesi (Sakarya Üniversitesi örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.

Özer, M. (2020). *Covid-19 salgını sonrası dünyada eğitim*. <https://www.meb.gov.tr/covid-19-salgini-sonrasi-dunyada-egitim/haber/20936/tr> sayfasından erişilmiştir.

Özey, R. & Demirci, A (Eds). (2010). *coğrafya öğretiminde yöntem ve yaklaşımlar*. İstanbul: Aktif.

Özkul, A. E., Aydın, C. H., Toprak, E. & Genç Kumtepe, E (Eds). (2014). *Açıköğretimle 30 Yıl*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

- Şimşek, N. (2012). Uzaktan eğitimde kalite göstergeleri ve teknoloji temelli uzaktan eğitimin bu göstergeler açısından değerlendirilmesi. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 11 (21), 1-24.
- T.C. Sağlık Bakanlığı. Covid-19 (Sars-Cov-2 Enfeksiyonu) Rehberi (Bilim Kurulu Çalışması). Ankara. 2 Nisan 2020.
- T.C. Sağlık Bakanlığı. Yeni koronavirüs (covid-19). Ankara. Mart-Nisan 2020.
- Telli Yamamoto, G. & Altun, D. (2020). Coronavirüs ve çevrim içi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-34.
- UNESCO. (2020a). Covid-19 impact on education. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse> sayfasından erişilmiştir.
- UNESCO. (2020b). UNESCO's support: Educational response to COVID-19, <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/consequences> sayfasından erişilmiştir.
- Uşun, S. (2006). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- World Health Organization. (2021). WHO Coronavirus disease (COVID-19) dashboard. <https://covid19.who.int/> sayfasından erişilmiştir.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yılmaz Altuntaş, E., Başaran, M., Özeke, B. & Yılmaz, H. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde üniversite öğrencilerinin yükseköğretim kurumlarının uzaktan eğitime yönelik stratejilerine ve öğrenme deneyimlerine ilişkin algı düzeyleri. *Uluslararası Halkla İlişkiler ve Reklam Çalışmaları Dergisi*, 3(2), 8-23.

EKLER

Ek 1. Görüşme Formu

ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU

Değerli öğretmenim,

Ben Selvinaz Çelik. Gazi Üniversitesi Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalında görevli hocam A. Çağlan Günel rehberliğinde yürüttüğüm bu çalışmada Covid-19 Pandemi Sürecindeki uzaktan eğitime ilişkin görüşlerinizi almayı ve bu kapsamda önceden hazırlamış olduğum görüşme sorularını cevaplamanızı planlamaktayım. Elde edilen bilgiler sadece benim tarafımdan görülecek ve değerlendirilecektir. Katılımcılar kodlarla tanımlanacak ve kişisel bilgiler üçüncü şahıslarla paylaşılmayacaktır. İstenildiği takdirde çalışma sonuçları hakkında bilgi sahibi olabilirsiniz. Çalışmadan elde edilecek bulguların uzaktan biyoloji eğitimi sürecine önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayalıdır. Katılmayı gerekçe göstermeksizin reddedebilirsiniz. Herhangi bir aşamada çalışmayı yarıda bırakabilirsiniz. Çalışmanın gerçekleştirilmesi için Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan gerekli izinler alınmıştır.

ONAY

Bu belgeyi okudum ve bir kopyasını aldım. Gerekli gördüğüm bütün cevapları almış durumdayım. Çalışmada katılımcı olarak yer almayı kabul ediyorum.

Tarih:

Katılımcının Adı, Soyadı:

E-posta:

İmza:

ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU SORULARI

1. Covid-19 salgını sonrasında çalışma koşullarınızda ne gibi değişiklikler oldu? (çalışma süresindeki değişiklikler, çalışma ortamındaki değişiklikler)
2. Bu değişikliklerin sizin çalışma düzeninize (performansınıza) yansımaları nasıl oldu?
3. Bu değişikliklerin sizin ev yaşamınıza yansımaları nasıl oldu?
4. Daha önce uzaktan eğitim deneyiminiz oldu mu? (oldu ise ne ve ne kadar süre?)
5. Uzaktan eğitim sürecinde öğrencileriniz ile etkileşiminiz nasıl etkilendi?
6. Öğrencilerin sürece katılımı ile ilgili gözlemleriniz nelerdir?
7. Biyoloji dersi konuları itibarıyla sizce uzaktan eğitim etkili olabildi mi?
8. Biyoloji dersi konularını uzaktan eğitim ile aktarırken ne gibi zorluklarla karşılaştınız?
9. Bu zorlukların aşılabilmesi için önerileriniz nelerdir?
10. Biyoloji dersi konularını uzaktan eğitim ile aktarırken ne gibi avantajlar ile karşılaştınız?
11. Sizce uzaktan eğitim bundan sonra eğitim sürecine dahil olmalı mı? (evet ise neden?)
12. Sizin Covid-19 sürecinde uzaktan eğitim ile ilgili eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..